

DIGIKOMPASSI

Huoltajien digiarjen näkökulmia suunnittelun keskiössä

Aura Korvenkontio

akorvenkontio@me.com

09/2025

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Yhteistyössä

Opetushallitus

SISÄLTÖ

1. Esittely

- 1.1 Tausta, tavoite ja käyttötarkoitus
- 1.2 Prosessi ja menetelmät

2. Ymmärrys

- 2.1 Tiedonkeruu
- 2.2 Löydökset
- 2.3 Kyselytutkimus
- 2.4 Design Drivers

3. Huoltajien esittely

- 3.1 Profiilit
- 3.2 Persoonat

4. Ratkaisut

- 4.1 Ratkaisuideat ja konseptiaihiot
- 4.2 Jatkokehitys

1. ESITTELY

1.1 Tausta, tavoite ja käyttötarkoitus

1.2 Prosessi ja menetelmät

1.1 TAUSTA, TAVOITE JA KÄYTÖTARKOITUS

TAUSTA JA TAVOITE

1.1 TAUSTA, TAVOITE JA KÄYTTÖTARKOITUS

Opetushallituksen (OPH) ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) koordinoimassa laajassa yhteistyössä keskitytään vuoden 2025 aikana laatimaan 0–13 vuotiaille lapsille digitaalisten laitteiden vapaa-ajan suositukset. Yhteistyön tarkoituksena on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia, turvallisuutta ja oppimista ottamalla huomioon ympäristön digitaalisuuteen liittyvät haasteet.

Tämä työ on LAB-ammattikorkeakoulun opiskelijan palvelumuotoilun opinnäytetyön lopputuotos, joka toteutetaan Opetushallitukselle osana OPH:n ja THL:n yhteistyötä. Se keskittyy 0–13-vuotiaiden lasten huoltajien haasteiden ja tarpeiden selvittämiseen lasten digihyvinvoinnin ja -turvallisuuden näkökulmasta.

Tämän tutkimus- ja kehittämistyön kohderyhmäksi rajattiin alakouluikäisten ja sitä nuorempien lasten huoltajiin, sillä tämän vaiheen suositukset keskittyvät nimenomaan heihin. OPH:n ja THL:n yhteistyö jatkuu myös vuonna 2026, jolloin painopisteenä on nuorten vapaa-ajan suositukset.

Työn ensisijaisena tavoitteena oli tuoda näkyväksi vanhempien ja huoltajien tarpeet, toiveet ja arjen haasteet lasten digihyvinvoinnin ja -turvallisuuden tukemisessa sekä pohtia miten heitä voisi tukea paremmin. Varsinainen päätavoite oli kehittää työkalu - eräänlainen kompassi, joka kokoaa huoltajien äänen ja tarjoaa ammattilaisille työkalun palvelujen ja tukimuotojen suunnittelun tueksi.

KÄYTTÖTARKOITUS

1.1 TAUSTA, TAVOITE JA KÄYTTÖTARKOITUS

Tämä DigiKompassi toimii vanhempien ja huoltajien äänenä. Sen ensisijainen käyttötarkoitus on toimia ammattilaisille työkaluna virastoissa ja järjestöissä sekä tukea suositusten laatimista ja uusien tukimuotojen kehittämistä. DigiKompassin avulla huoltajien tarpeet ja kokemukset saadaan näkyväksi, mikä edesauttaa ja vahvistaa suunnittelussa palveluiden osuvuutta ja vaikuttavuutta.

Koska digimaailma muuttuu ja kehittyy jatkuvasti, muuttuu samalla myös huoltajien haasteet ja tarpeet. Siksi DigiKompassia on tarkoitus ylläpitää ja jatkokehittää jatkossakin.

DigiKompassi esittelee:

- Huoltajien huolet, tarpeet ja odotukset
- Huoltajien tulevaisuusnäkökulmaa
- Huoltajaprofiilit ja -persoonat
- Ratkaisuideoita ja konseptiaihiota, jotka tukevat huoltajia lasten digihyvinvoinnin ja -turvallisuuden edistämiseksi

Esitetyt ratkaisuideat ja konseptiaihiot eivät kuitenkaan tarjoa valmiita vastauksia, vaan hahmottelevat mahdollisia suuntia, joiden kautta huoltajien tukemista digiarkeen liittyvissä kysymyksissä voidaan vahvistaa paremmin. Ne tarjoavat siten lähtökohdan, jota voidaan jatkojalostaa.

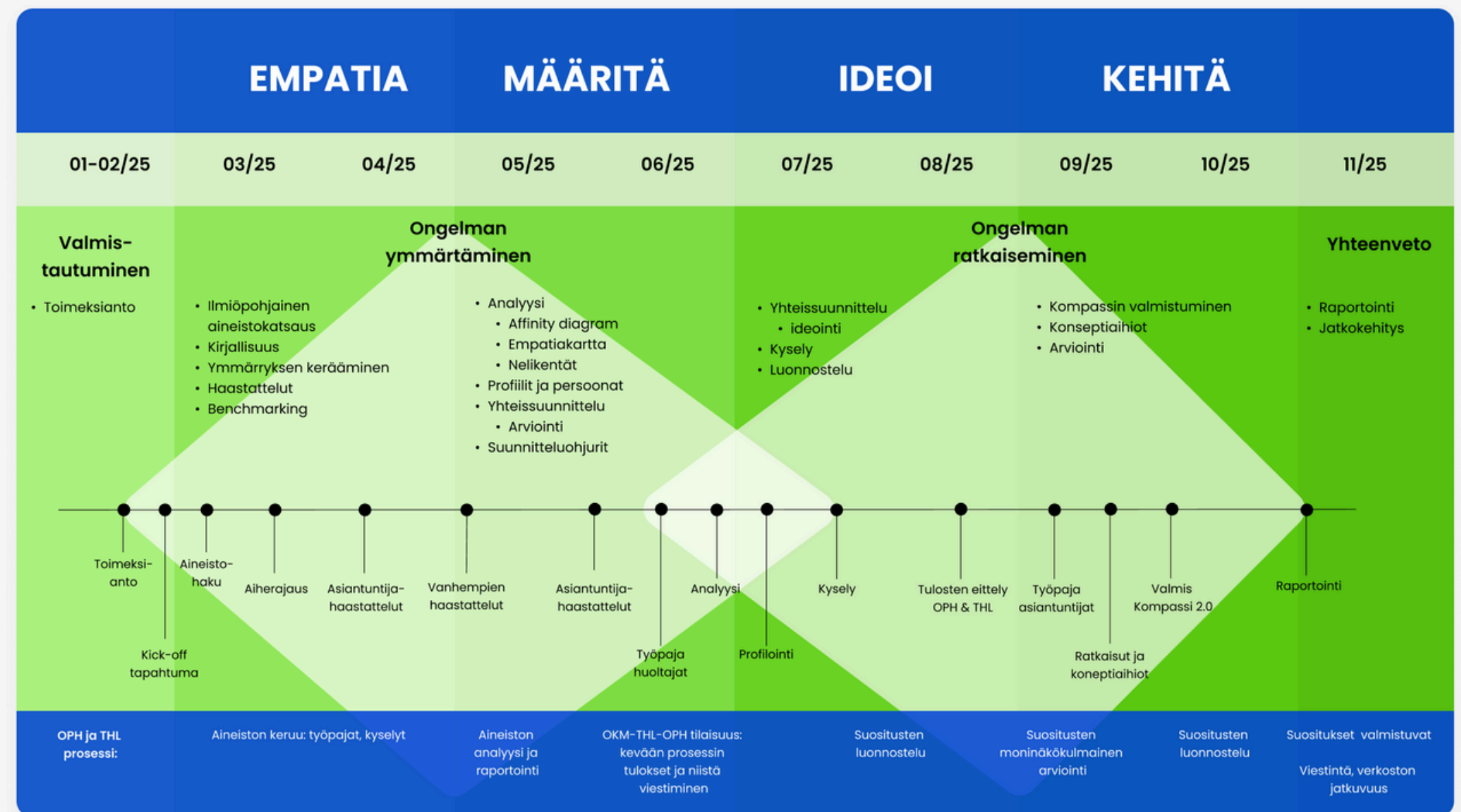
1.2 PROSESSI JA MENETELMÄT

PROSESSI

1.2 PROSESSI JA MENETELMÄT

Työn muotoiluprosessia tuki muotoiluajattelu (Design thinking), jossa tuplatimantti-malli ohjaa prosessin kulkua.

Empatia ja määritä -vaiheissa syvennyttiin ymmärtämään huoltajia mm. haastattelujen avulla ja tutustumalla ilmiöön tutkimalla eri lähteitä. Ideoi ja kehitä -vaiheessa hyödynnettiin kerättyä käyttäjäymmärrystä ja sen analyysia, jonka pohjalta tuotettiin uusia ratkaisuihideoita. Yhteissuunnittelua toteutettiin työpajoissa, joissa huoltajat arvioivat ja ideoivat keinoja vastata esiin nostettuihin huoliin ja haasteisiin. Nämä ideat jalostettiin asiantuntijoiden työpajassa ja koottiin yhteen tähän kokonaisuuteen.

MENETELMÄT

1.2 PROSESSI JA MENETELMÄT

03-04/2025

Asiantuntijahaastattelut ja tiedonkeruu

- Ilmiöön syventyminen
- Haastateltavien rajaaminen sekä rekrytoiminen

07/2025

Asiantuntijahaastattelut

- Validointi
- Tulosten ja kokemusten vertailu

09/2025

Asiantuntioijiden työpaja

- Huoltajapajan jatkotyöpaja
- Ratkaisujen ideointi ja konseptointi

05-06/2025

Huoltajahaastattelut

- Digiarjen ymmärtäminen
- Haasteiden, tarpeiden ja odotuksien tutkiminen

06/2025

Huoltajien työpaja

- Tärkeimmät huolenaiheet ja haasteet
- Ratkaisujen ideoiminen

08/2025

Kysely

- Huoltajien motiivien tunnistaminen

2. YMMÄRRYS

- 2.1 Tiedonkeruu
- 2.2 Löydökset
- 2.3 Kyselytutkimus
- 2.4 Design drivers

2.1 TIEDONKERUU

HAASTATTELUTUTKIMUKSEN NÄYTE

2.1 TIEDONKERUU

Tutkimus aloitettiin asiantuntijahaastatteluilla, joiden tavoitteena oli syventää ymmärrystä ilmiöstä ja tunnistaa, minkälaisiin huoltajaryhmiin tutkimuksessa olisi tärkeää kohdistaa huomiota. Tutkimus päätettiin niin ikään asiantuntijahaastatteluilla, jonka avulla voitiin varmistaa havaintojen paikkansapitävyys ja täydentää tietoperustassa olevia aukkoja.

Varsinaiset huoltajahaastattelut toteutettiin laadullisina teemahaastatteluina, joihin osallistui 14 huoltajaa eri elämäntilanteista ja eri puolilta Suomea, pääosin kuitenkin pääkaupunkiseudulta. Haastatteluja varten laadittiin tukikysymyksiä, mutta eteneminen mukautui kunkin haastateltavan näkökulmiin ja kokemuksiin.

Toukokuu
Kesäkuu
Heinäkuu

Teams
ja
Kasvotusten

0-13v lasten
huoltajat

14 kpl
huoltajaa

4 kpl
asiantuntijaa

- Haasteet
- Tarpeet
- Odotukset
- Tulevaisuus-
näkökulma

- Kielihaasteet
- Erityistarpeet
- Eroperheet
- Toimiva
vanhemmuus
- Rajattomat
- Uupumus
- Ristiriidat
- Kriisi

HAASTATTELUJEN KULKU JA ANALYYSI

2.1 TIEDONKERUU

Haastattelut käytiin suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Osallistujien joukossa oli huoltajia, joilla esiintyi muun muassa kielihaasteita, ristiriidan tunnetta, uupumusta ja erilaisia elämänkriisejä. Mukana oli myös huoltajia eroperheistä, ilman tukiverkostoja, yksinhuoltajia sekä neuromoninaisten lasten huoltajia.

Vaikka kysymykset oli suunniteltu etukäteen, saattoi niiden muoto ja sanamuoto vaihdella haastattelujen aikana. Kaikkia ennalta laadittuja kysymyksiä ei välttämättä esitetty, ja vastaavasti haastateltavan kertomusten pohjalta saatettiin esittää myös uusia, etukäteen suunnittelemattomia kysymyksiä. Haastateltaville annettiin näin mahdollisuus kertoa avoimesti kokemuksistaan ilman johdattelua.

Analyysissä hyödynnettiin affinity diagram -menetelmää eli samankaltaisuuskaaviota, jonka avulla suuri määrä havaintoja ja tietoa jäsennettiin ryhmittelemällä ne merkityksen ja samankaltaisuuden mukaan. Analyysissä hyödynnettiin myös empatiakarttaa jonka avulla pystyi tarkistaa muun muassa sitä, mitä huoltaja näkee, sanoo, toivoo, ajattelee, kuulee ja tekee.

Ammattilaisten haastattelut analysoitiin omana kokonaisuutena, joka tuotiin vanhempien analyysin tueksi.

HAASTATTELUN TUKIKYSYMYKSET

2.1 TIEDONKERUU

Aloitus

- Tutkimuslupa: Käyttötarkoitus ja taustoitus, mahdollinen nauhoitus ja osallistumisen vapaaehtoisuus

Demografia ja arki

- Lasten ikä, suhde lapsein ja perheen kokoonpano
- Mahdolliset erityistarpeet lapsilla
- Kuvaus tavallisesta arkipäivästä: rutiinit ja toimintatavat

Suhde digiin

- Lasten digilaitteiden ja digitaalisen median käyttö
- Vanhemman näkemykset lapsen digikäytöstä
- Digikäytön vaikutus perheen arkeen ja vuorovaikutukseen

Rooli ja arvot

- Vanhempien ohjaus- ja seurantatavat: ruutuaajat, säännöt, rajaukset
- Digilaitteiden rooli arjen tilanteissa
- Huoltajan arvot: tärkeimmät asiat, joita haluaa opettaa lapselle digimaailmasta
- Mahdollisten erityistarpeiden lasten näkökulma

Huolet ja haasteet

- Vanhempien huolet ja kokemukset

Vanhempien ristiriidat

- Tilanteet jotka aiheuttaa ristiriitaa
- Vanhempien yhteistyö lasten diginkäytön suhteen

Tuki

- Mitä vanhemmat kuulevat muilta lasten diginkäytöstä: toistuvat teemat, vertaistuki
- Haetut tukimuodot ja kokemukset niiden hyödyllisyydestä

Toiveet

- Miten koulu tai varhaiskasvatus voisi tukea parhaiten digihyvinvointiin ja -turvallisuuteen liittyvissä asioissa?
- Kenelle tieto tulisi kohdentaa: lapsille, vanhemmille vai molemmille? Mitkä ovat sopivimmat kanavat?

Lopetus

- Kartoitus: Halukkuus osallistua työpajaan

HUOLTAJATYÖPAJAN NÄYTE

2.1 TIEDONKERUU

Työpajaan osallistui kuusi huoltajaa, joista osa kutsuttiin mukaan haastattelujen kautta. Työpajan tavoitteena oli tunnistaa lasten digiarkeen liittyviä haasteita huoltajien näkökulmasta ja ideoida yhdessä, miten heitä voisi tukea.

Työpajassa hyödynnettiin voimakenttäanalyysiä, jonka avulla huoltajat tarkastelivat lasten digiarkeen liittyviä myönteisiä ja kielteisiä puolia. Tässä keskityttiin erityisesti kielteisiin puoliin, eli haasteisiin ja huoliin, joita käsiteltiin pienryhmissä pohtien haasteisiin liittyviä huoltajien tarpeita sekä sitä, miten koulu, varhaiskasvatus ja laajemmin yhteiskunta voisivat tukea huoltajia näissä tilanteissa.

18.06.
2025

Howspace
& Teams

- Tulevaisuusnäkökulma
- Tärkeimmät huolenaiheet ja haasteet
- Tarpeet ja ratkaisut

0-13v lasten
huoltajat

6 kpl
huoltajaa

- Mitä vanhemmat tarvitsee?
- Mitä koulu ja varhaiskasvatus voisi tehdä?
- Mitä yhteiskunta voisi tehdä?

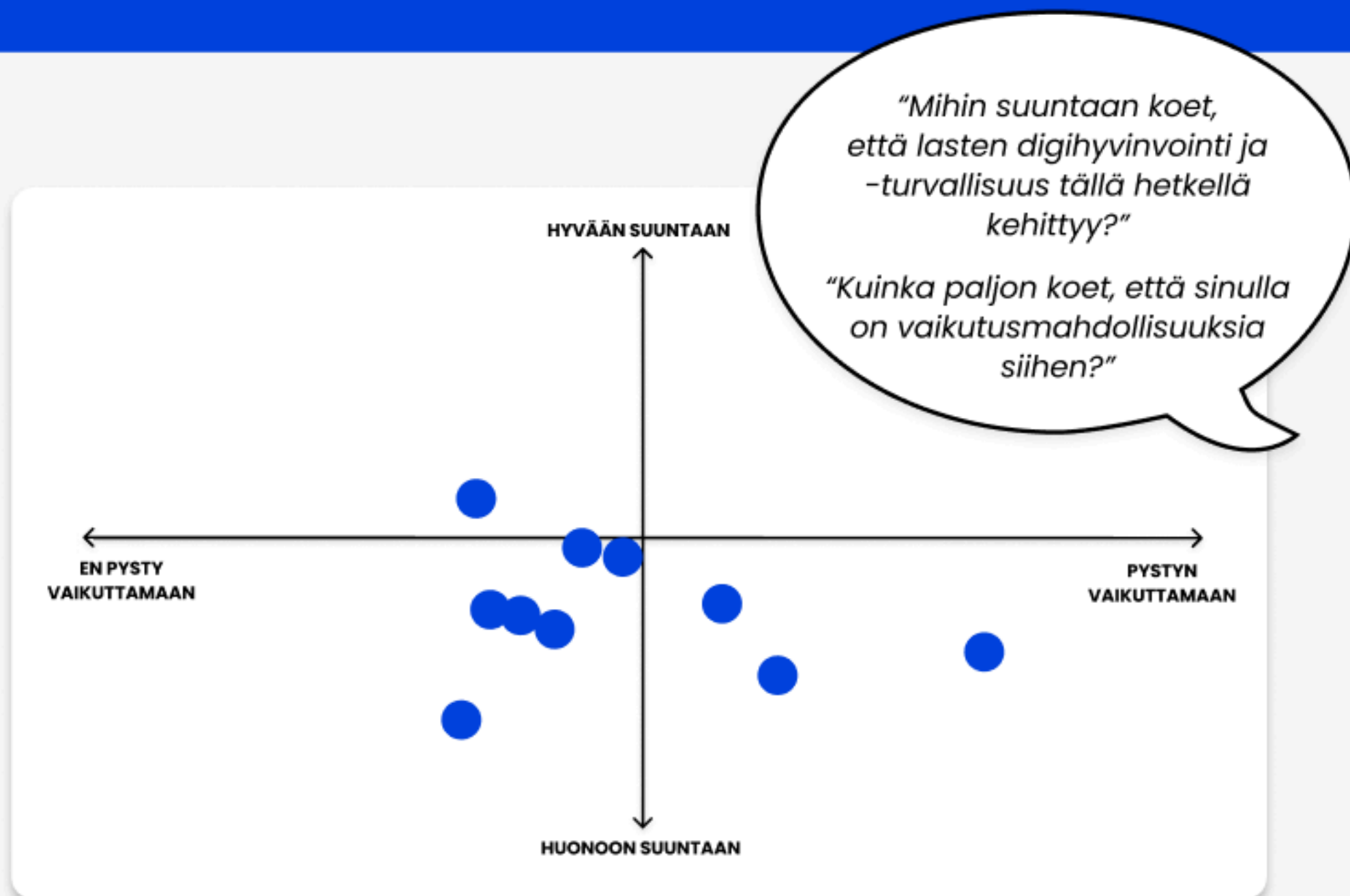
2.2 LÖYDÖKSET

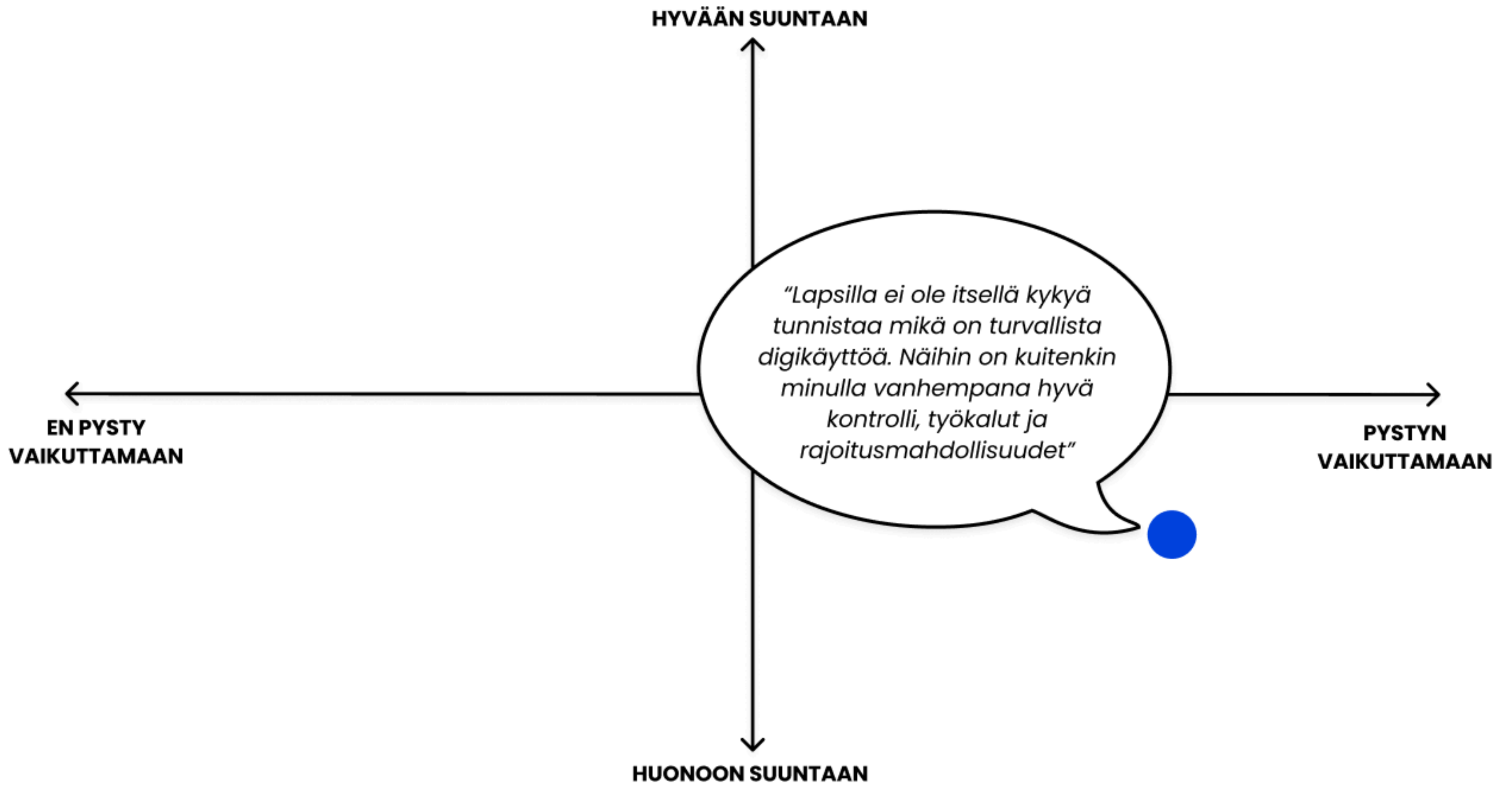
TULEVAISUUSKUVA

2.2 LÖYDÖKSET

Haastattelujen yhteydessä huoltajille lähetettiin linkki, jonka kautta he saivat kuvata ajatuksiaan lasten digiarkeen ja omaan vaikutusmahdollisuuteensa siihen. Tehtävänä oli sijoittaa merkki nelikenttään kohtaan, jossa kokivat itse olevansa, sekä halutessaan perustella valintaansa sanallisesti.

Kyselyn perusteella huoltajat kokivat pääsääntöisesti, että digihyvinvoinnin ja -turvallisuuden kehitys on menossa heikompaan suuntaan, ja että heidän vaikutusmahdollisuutensa siihen ovat rajalliset.

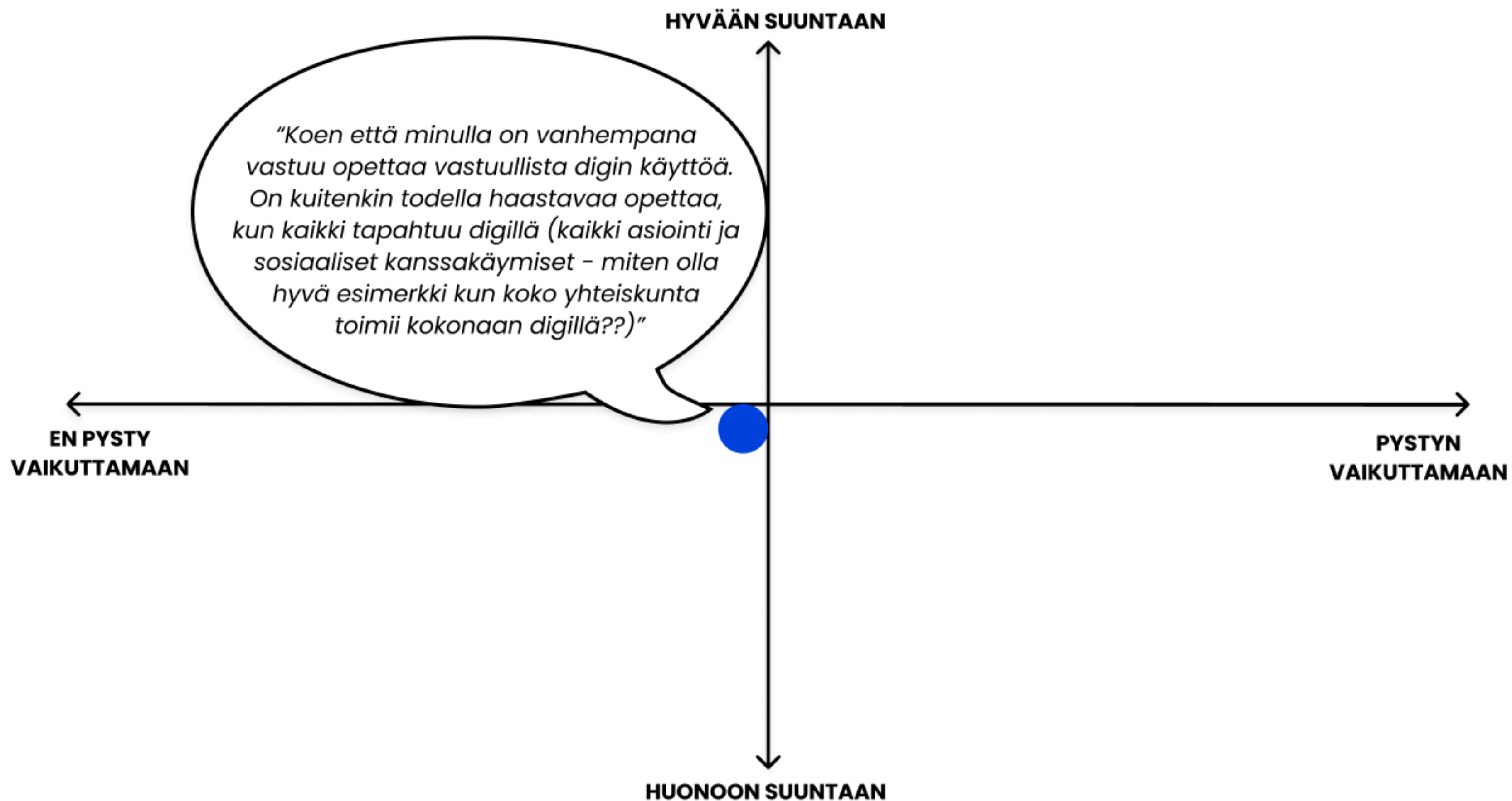
HYVÄÄN SUUNTAAN

"Vaikka asiasta puhutaan enemmän ja muutoksia on näköpiirissä, tuntuu, että tähän on herätty liian myöhään eikä asiaan reagoida tarpeeksi nopeasti. Kehitys on edelleen niin nopeaa, että turvallisuuden ja varsinkin hyvinvoinnin näkökulmasta kiinni kurottavaa on paljon. Omat vaikutusmahdollisuudet koen hyvinkin rajallisiksi sen takia, että omien lasten kohdalla voin asiaan vaikuttaa lähinnä kotioloissa. Kaverien ja sosiaalisen paineen vaikutus on suuri ja käytännöt perheissä vaihtelevat paljon. Taspainottelu omien (melko tiukkojen) rajojen ja toisaalta lapsen ulkopuoliseksi jäämisen uhan välillä on jatkuvaa pallottelua ja pohtimista. Yhteiset pelisäännöt puuttuvat enkä koe pystyväni niitä yrityksistä huolimatta luomaan."

**EN PYSTY
VAIKUTTAMAAN**

**PYSTYN
VAIKUTTAMAAN**

HUONOON SUUNTAAN

HYVÄÄN SUUNTAAN

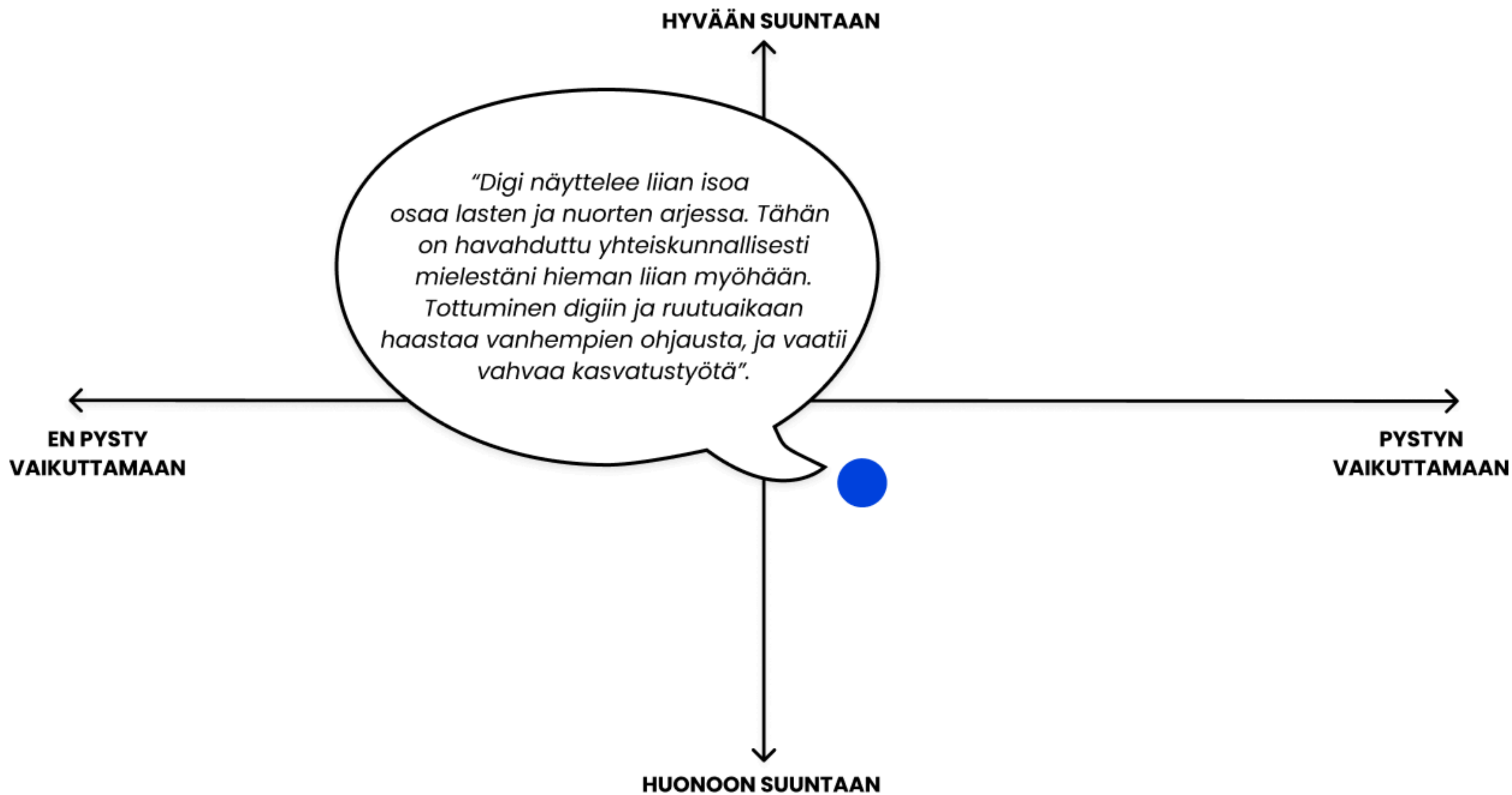
"Uskon, että hyvään digikehitykseen halutaan panostaa, mutta samalla mietin ajaako muut sen ohi ja miten pysyy itse kärryllä"

**EN PYSTY
VAIKUTTAMAAN**

**PYSTYN
VAIKUTTAMAAN**

HUONOON SUUNTAAN

TULEVAISUUSKUVA 2040

2.2 LÖYDÖKSET

Huoltajien kesken järjestetyssä työpajassa virittäydettiin aiheen ääreen myös pohtimalla tulevaisuutta ja miltä lasten digiarki voisi näyttää vuonna 2040. Haastattelujen yhteydessä kerätyistä tulevaisuuskuvan vastauksista poiketen oli työpajan tulevaisuuskuva hieman positiivisempi.

Kun keskustelussa katsottiin reilusti pidemmälle tulevaisuuteen, näkivät huoltajat sen hieman valoisampana. Tämä voi viitata siihen, että vaikka tämänhetkinen kehitys koetaan huonoksi, on huoltajilla kuitenkin usko siihen, että ajan myötä tapahtuu korjausliike, jonka seurauksena digikäytön tasapaino vielä löytyy.

“Miltä lasten digiarki näyttää vuonna 2040?”

värikäs
Kohtuullinen **valmis**
Tekoälyinen
monipuolinen
Integroitu **AI-avusteinen** **Hyväksytympi**
pelko **aikaansaavampi**
arkipäiväinen **Jakautunut**
pintapuolinen **automaattinen** **sujuva**
Mahdollistava

Huoltajien työpajassa tehty sanapilvi

HAVAINNOT

2.2 LÖYDÖKSET

Haastatteluissa huoltajien puheesta oli aistittavissa jonkin verran epävarmuutta omasta vanhemmuudesta digiarjen kysymyksissä. Moni kertoi kaipaavansa käytännön ideoita ja ohjeita, ja osa kuvasi toivovansa kotiin eräänlaista "Supernannya", eli henkilöä, joka voisi arvioida, toimivatko he oikein ja ohjaisi kohti toimivampia ratkaisuja. Tämä tarve korostui erityisesti huoltajilla, joiden lapsilla on neuromoninaisia piirteitä. Lisäksi useassa keskustelussa nousi esiin, että huoltajille oli vaikeaa tuottaa lapsille pettymyksiä ja tukea heidän tunteidensa käsittelyä.

Pariskunnat ja eroperheet puolestaan toivat esiin tarpeen saada tukea ristiriitatilanteisiin, jotka liittyvät digiarkeen ja siihen kytkeytyviin arvoihin. Keskusteluissa nousivat esiin myös kiire, ajan ja tukiverkoston puute sekä yhteiskunnan asettamat paineet, jotka vaikeuttavat arjen hallintaa. Haastatteluissa mainittiin myös toistuvasti, että lapsen kasvatus kuuluu ensisijaisesti vanhemmille eikä koululle.

"Olisi kiva jos joku tulisi kotiin ja sanoisi, tekeekö asiat oikein vai ei"

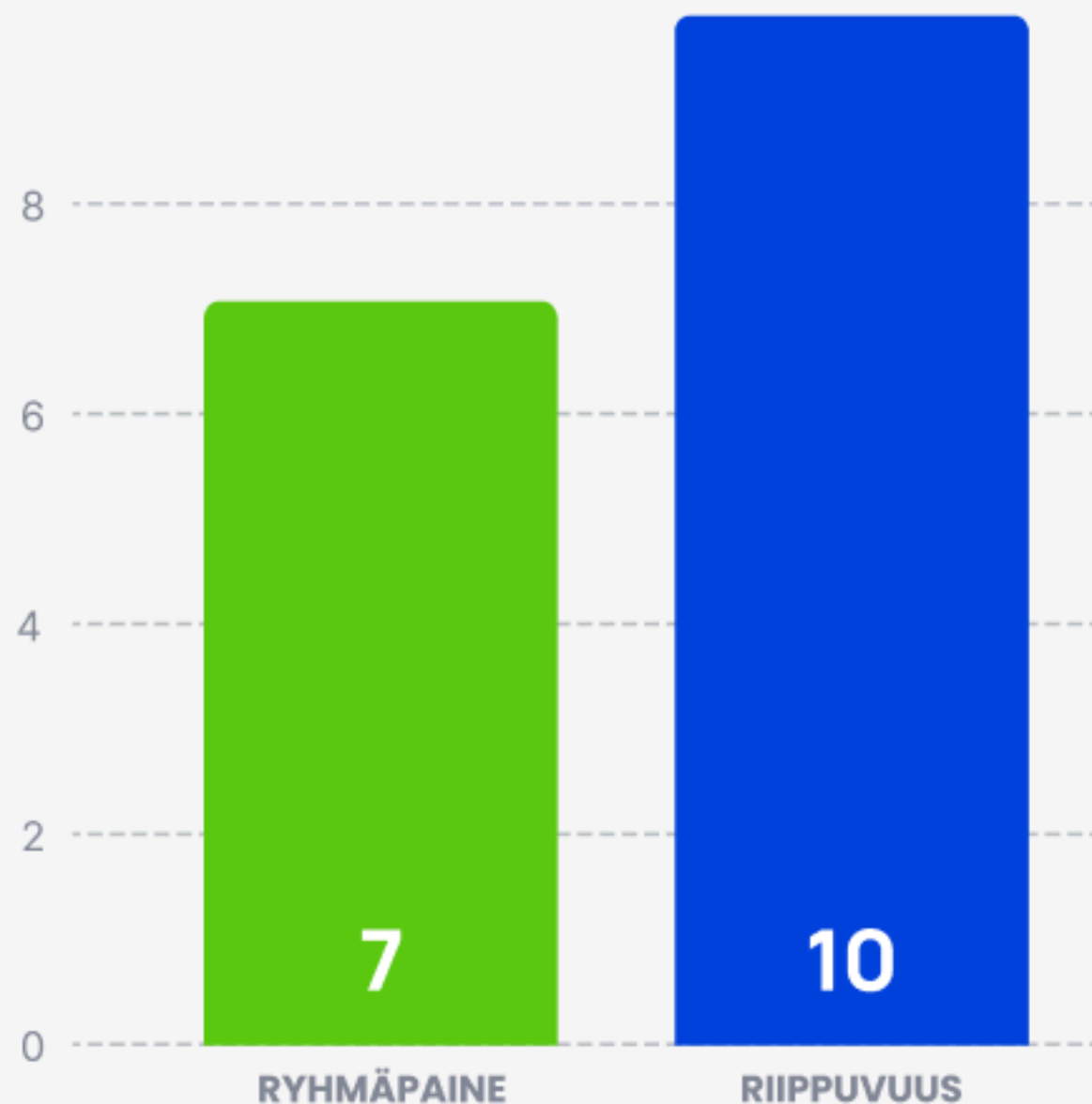
"Koulu ei voi ottaa kasvatusvastuuta. Vanhempien pitäisi ryhdistäytyä!"

"En jaksa niitä tunnepurkauksia, niin on helpompi vain vältellä niitä"

"Kukaan ei ole kysynyt meiltä vanhemmilta mitkä meidän arvot on"

HAASTEET JA HUOLET

2.2 LÖYDÖKSET

*Kuinka monessa haastattelussa aihe toistui

Haastatteluissa nousseet teemat:

- Riippuvuus ja koukuttuneisuus
- Ryhmäpaine liittyen
 - Puhelimen hankintaan
 - Somen hankintaan
 - Yleisesti ruutuaikaan
- Ristiriitaa
 - Perheen sisällä esim. säännöissä ja arvoissa
 - Omien arvojen kanssa
- Lapset osaa ohittaa estot
- Digitaalisen median sisältö (esim Youtube ja somealustat)
- Huoltajien ajantasalla pysyminen
- Oma jaksaminen
- Korkea kynnyks tiedon etsimiseen
- Käytöstavat netissä / kiusaaminen

TUKI, TOIVEET JA ODOTUKSET

2.2 LÖYDÖKSET

Vaikka haastattelujen kysymysten muoto ja sanamuoto saattoivat vaihdella, esitettiin kuitenkin yksi kysymys aina kaikille samalla tavalla. Sen avulla kartoitettiin huoltajien toiveita ja odotuksia varhaiskasvatukseen ja kouluun liittyen.

Vastauksista nousi esiin huoltajien toiveita ja odotuksia erityisesti seuraaviin teemoihin liittyen:

- Opetus
- Viestintä
- Digin käyttö
- Yhteisöllisyys
- Oppilashuolto

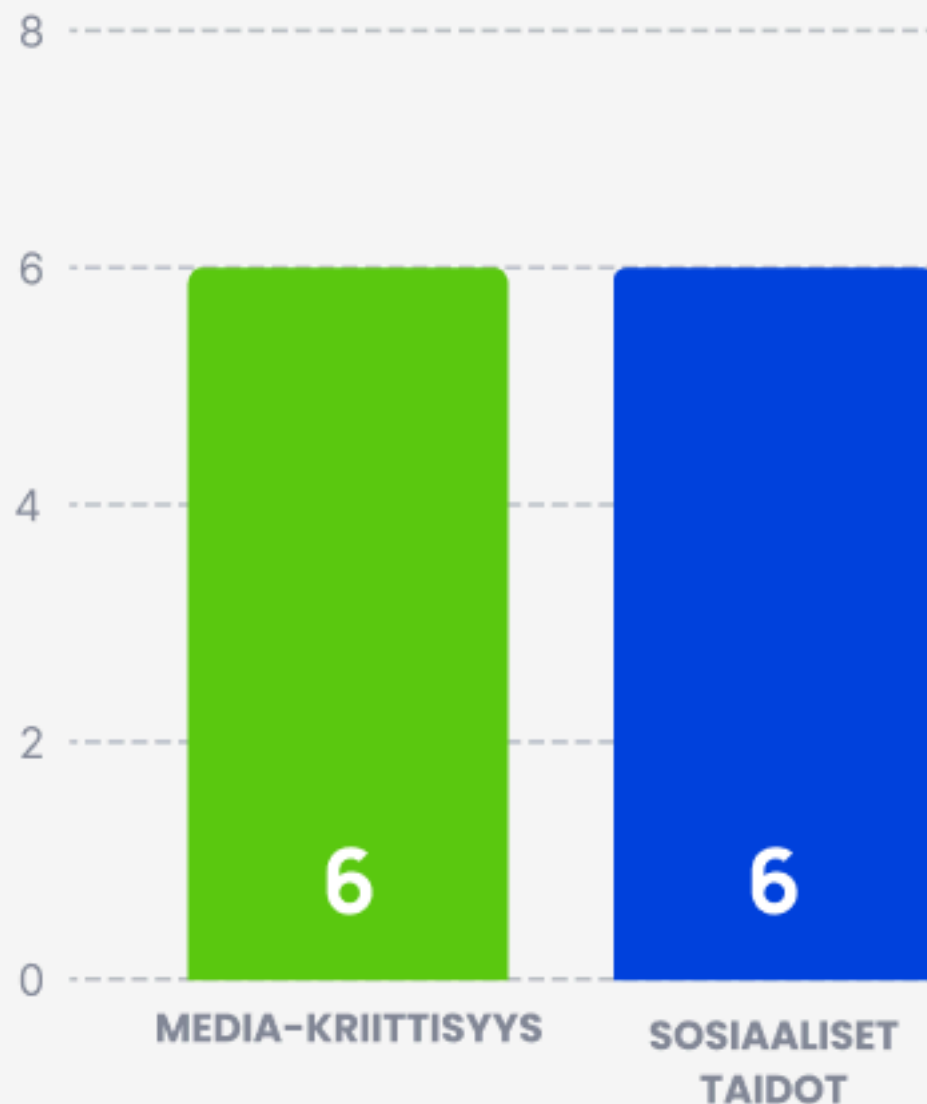
Lisäksi haastatteluissa nousi esiin huoltajien näkökulmasta tärkeitä aiheita, jotka eivät liittyneet suoraan kouluun tai varhaiskasvatukseen.

*“Miten **koulu tai varhaiskasvatus** voisi tukea teitä parhaiten digihyvinvointiin ja -turvallisuuteen liittyvissä asioissa?”*

TUKI, TOIVEET JA ODOTUKSET

2.2 LÖYDÖKSET

OPETUS:

- Enemmän mediataitojen ja mediakriittisyyden opettamista
- Enemmän sosiaalisten taitojen tukemista
- Osallistava digiopetus
- Opetus konkretian kautta
- Muutamassa keskustelussa nousi idea digiajokortista tai AI-ajokortsta (kuten ompeluajokortti)
- Pohdintaa: Mitkä ovat opettajien arvot digiin liittyen ja että vanhemmat ja lapset ovat opetuksessa sen varassa.

"Koulun pitäisi opettaa netistä löytyvän tiedon suodattamista, mediakriittisyyttä ja digiturvallisuusasioita jo pienestä."

"Enemmän osallistavaa keskustelua. Jotenkin pitäisi saada lapset itse miettimään eikä vaan kerrota. Lapset on fiksuja ja osaa osallistua keskusteluihin"

TUKI, TOIVEET JA ODOTUKSET

2.2 LÖYDÖKSET

VIESTINTÄ:

- **Tieto pääosin toivottiin kohdistuvan lapsille**
 - Tieto sisällytetty opetukseen
 - "Kokemusasiantuntija" kiertämään kouluja kertomaan somen vaaroista. Joku uskottava, joka osaa kohdata lapsia heidän tasolla
 - Tärkeää, että myös joku muu kuin oma vanhempi opettaa
- **Vanhemmille kohdistettu viestintä**
 - Enemmän avointa keskustelua - ei syylistämistä!
 - Ennakointia: mitä vaaranmerkkejä olisi lapsen käytöksessä ja digissä hyvä tunnistaa
 - Tietoiskupaketteja etenkin koulun aloitukseen (esim. mitkä on digin säännöt)
 - Wilma-viestit koettiin ristiriitaisena
 - Tietopaketti niin, ettei tietoa tarvitsisi tarpeen tullen etsiä
 - Koulun pitäisi pystyä tarjoamaan suojaa somea vastaan. Tärkeää olisi vanhempien opettaminen ja heidän pitäminen ajan tasalla.
 - Informaatio ei saa olla liian monimutkaista

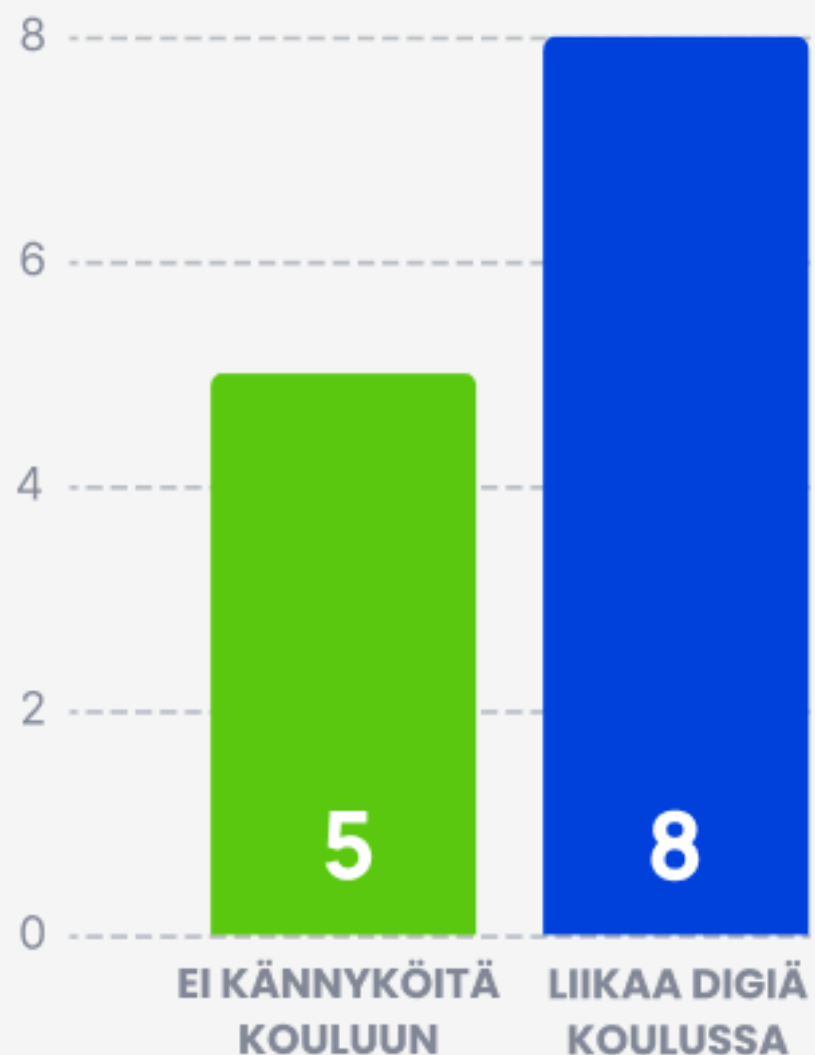
"Digitala medierna 'is here to stay'! Jobba med förebyggning och informera om tecken och hälsa!"

"Toivoisin koululta vielä vahvemmin viestiä ja ohjeistusta ruutuajoista ja niissä painotettaisiin ikärajoista. Se lisää painoarvoa, kun joku muu kuin vanhempi sanoo"

"EI SYLLISTÄMISTÄ!"

TUKI, TOIVEET JA ODOTUKSET

2.2 LÖYDÖKSET

DIGIN KÄYTTÖ:

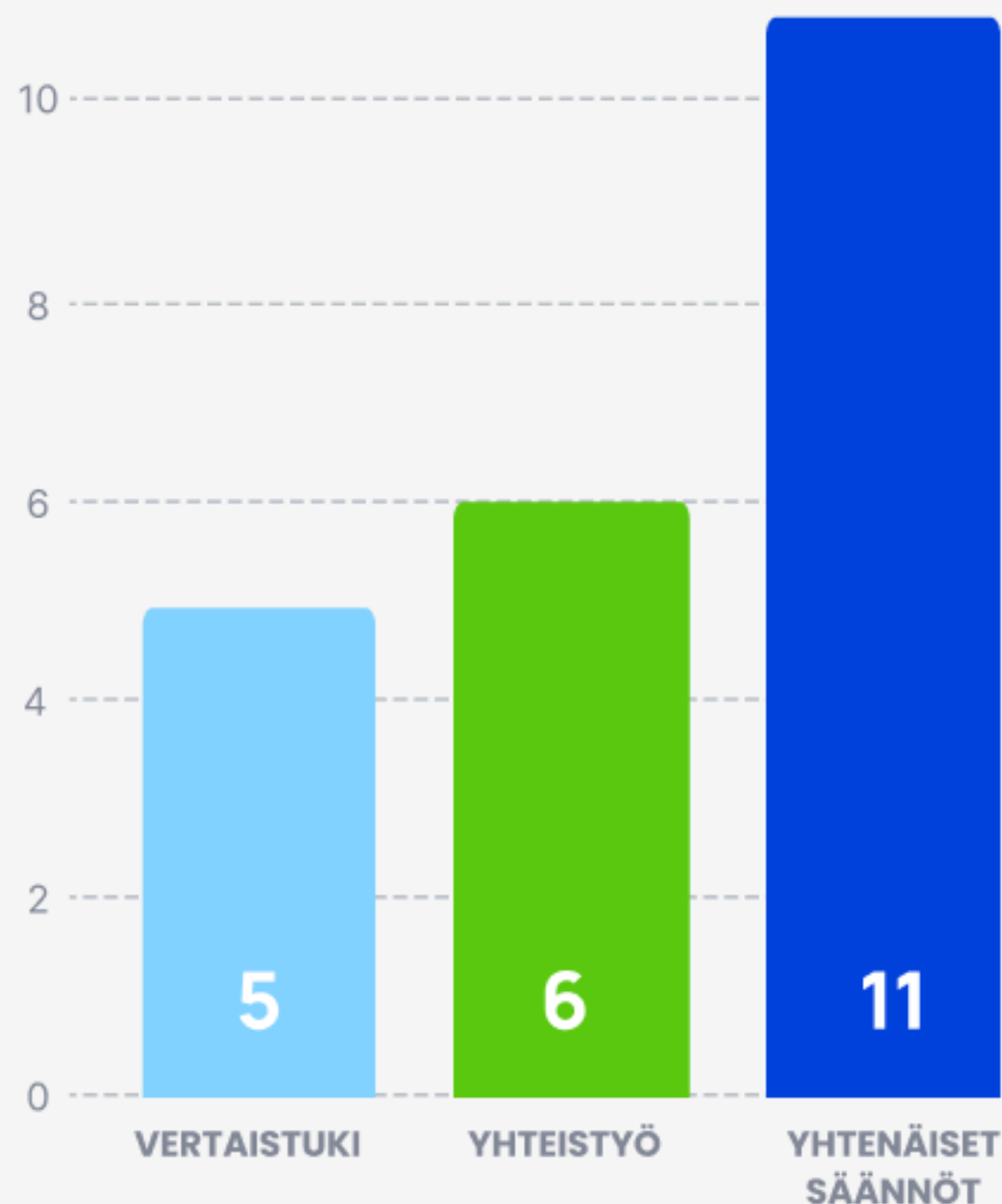
- Useampi ei toivonut kännyköitä kouluun ollenkaan
- Usealla huoli, että kaikki on liian digipainotteista
 - Varhaiskasvatuksen some: mitä se lapsille opettaa?
 - Varhaiskasvatuksen pelit: digin ei pitäisi mennä oikeiden pelien ja kanssakäymisen edelle
- Toivotaan, että panostettaisiin enemmän sosiaalisiin taitoihin ja käsillä kirjoittamiseen.
 - Lapset ehtii oppia digin käyttöä - sen käyttöä ei tarvitse korostaa koulussa
- Vähemmän digiä - enemmän liikuntaa

"Puhelin ei ole lapsen oikeus!"

"Toivoisin, että koulu ja päiväkoti satsaisi 'oikeaan' tekemiseen ja kanssakäymiseen eikä digiin"

TUKI, TOIVEET JA ODOTUKSET

2.2 LÖYDÖKSET

YHTEISÖLLISYYS:

- Vertaistuki koettiin tärkeänä
- Yhteistyö koettiin tärkeänä
 - Vanhempien ja koulun välillä
 - Eskari-koulu yhteistyö siirtymävaiheissa
 - Vanhempien kesken
- Lähes kaikki nostivat esiin yhteiset säännöt koulun ja muiden vanhempien välillä tärkeäksi
- Toivottiin koululta ja varhaiskasvatukselta parempia väyliä ja parempaa tukea vanhempien yhteydenpitoon

*"Se mitä muut tekee,
auttaa tekemään
päätöksiä"*

*"Toivoisin yhteiset
pelisäännöt ja yhteen
hiileen puhaltamista. Moni
on huolissaan mutta tuntuu,
että yhteinen tekeminen
puuttuu"*

TUKI, TOIVEET JA ODOTUKSET

2.2 LÖYDÖKSET

OPPILASHUOLTO:

- Toivottiin, että koulut ja erityisesti kuraattorit olisi ajan hermoilla digin ja siihen liittyvien ilmiöiden suhteen.
- Useampi vanhempi ei tiennyt tai kokenut, että koulu voi tukea tai auttaa digiasioissa ja että apu pitää lähtökohtaisesti hakea muualta
- Neuromoninaisen lapsen vanhempi koki, ettei ymmärrä mitä tukimuotoja koulussa tarjotaan ja että vertaistuki on ollut tässä toimivampi tuki.
- Toivottiin chatti tai muu suora kanava koulun oppilashuoltoon jossa vanhemmat tai lapset voi keskustella
- Muualta haettu tukea digiin liittyvissä kysymyksissä: psykiatria, kummitoiminta (jaksamiseen), sosiaalitoimi sekä tietoiskut ja kurssit

“Tuen tarpeeseen ei puututa tarpeeksi nopeasti. Tuntuu ikävältä, että lapseni joutuu menemään kouluun epäonnistumaan”

“Önskar inte stöd av skolan, de kan inte hjälpa. Bara socialen kan hjälpa.”

TUKI, TOIVEET JA ODOTUKSET

2.2 LÖYDÖKSET

MUUT AIHEET

- **Useampi huoltaja toivoi parempaa tukiverkostoa**
 - Etenkin isovanhempien rooli koettiin tärkeänä
 - "Mummu ja vaari"-toimintaa on haettu
 - Parisuhteelle ja yhteiseen keskusteluun toivottiin enemmän aikaa
- **Ruokaympyrän tapainen päiväympyrä visualisoimaan lasten ajankäyttöä**
- **Vaikutusvaltaa digin sisältöön**
 - Esim. "vähemmän tällaista"-toiminto tai ohittamattomat estot
- **Lapsille toivottiin enemmän liikuntamahdollisuuksia**
 - Koettiin myös, että usea harrastus otetaan liian tosissaan ja ovat liian tavoitteellisia.
- **Useampi huoltaja oli huolissaan, ettei ikäsuositukset aina täsmää.**
 - Toivottiin että media miettisi mitä tv:stä näyttää ja mihin aikaan
- **Tulevissa suosituksissa pitäisi huomioida eri ikätasot sekä lapset, joilla on neuromoninaisia piirteitä.**

"Toivoisin ideoita ja ikätasoisia suositeltavia pelejä tai muita ideoita mitä tehdä lasten kanssa"

"Isovanhemmat olisi tärkeitä mutta meillä ei sellaisia ole, jotka voisi vahtia tai auttaa"

"Toivoisin, että minulla olisi enemmän aikaa"

DIGIN HYVÄT PUOLET

2.2 LÖYDÖKSET

Vaikka huoltajat olivat pääosin huolissaan lasten digikäytöstä, toivat he esiin myös useita myönteisiä puolia.

Huoltajatyöpajassa osallistujat pohtivat tarkemmin digitaalisuuden hyötyjä. Keskusteluissa korostui erityisesti, että digitaliset mediat auttavat luomaan yhteyksiä muihin, toimivat tärkeinä yhteydenpitovälineinä ja vahvistavat lasten yhteisöllisyyttä. Lisäksi digitaalisuus koettiin arvokkaaksi tiedonlähteeksi sekä keinoksi huoltajille seurata lapsen liikkumista. Esille nousi myös digilaitteiden tarjoama inspiraatio sekä uusien asioiden ja näkemysten oppiminen.

Paikkaan sitomattomuus
tieto **Tiedonsaanti** **inspiraatio**
yhteisöllisyys
paikantaminen **oppi**
yhteydenpito

Huoltajien teemoista kerätty sanapilvi

2.3 KYSELYTUTKIMUS

KYSELYTUTKIMUKSEN NÄYTE

2.3 KYSELYTUTKIMUS

Haastatteluiden pohjalta havaittiin kaava, jossa isät kiinnittivät huomiota useammin sisältöön kuin ruudulla vietettyyn aikaan. Tämän havainnon pohjalta lähdettiin selvittämään, näkyykö isien ja äitien välillä eroja lasten digilaitteiden käytön rajoittamisessa. Kyselyssä kartoitettiin vastaajan suhdetta lapseen, lasten ikäjakaumaa sekä keskeinen kysymys:

"Kun joudut arjessa rajoittamaan tai ohjaamaan lapsesi digilaitteiden käyttöä, mihin kiinnität useimmiten huomiota?"

Kysymys muotoiltiin käyttäytymisen pohjalta, ei siis sen mukaan, mitä huoltaja piti tärkeimpänä. Lopuksi vastaajilla oli mahdollisuus kommentoida valintaansa, ja tähän lähes kaikki antoivat vapaaehtoisen kommentin.

23.07–
31.08

Webropol

- Motiivi
- Ruutuaika vs sisältö

0–13v lasten
huoltajat

52 kpl
huoltajaa

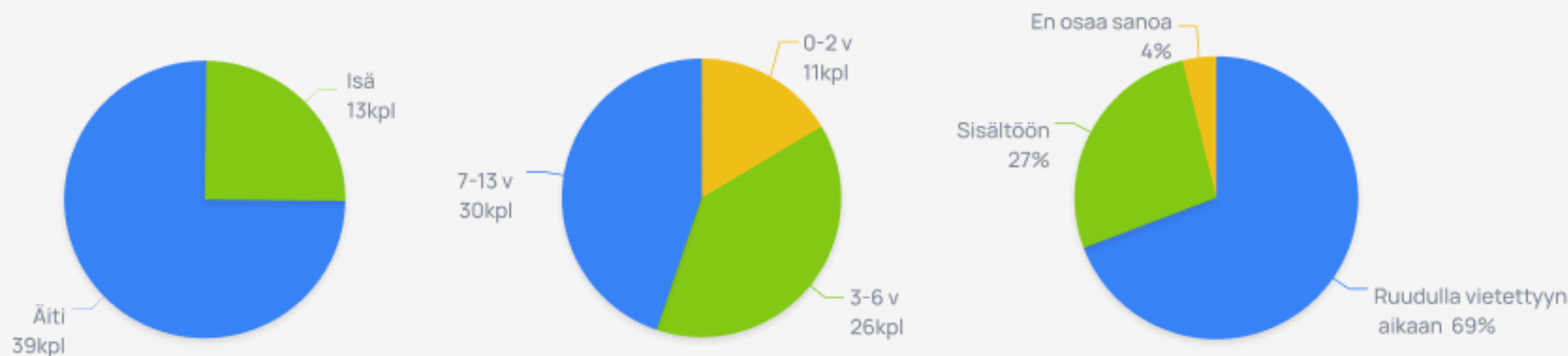

"Kun joudut arjessa rajoittamaan tai ohjaamaan lapsesi digilaitteiden käyttöä, mihin kiinnität useimmiten huomiota?"

KYSELYTUTKIMUS

2.3 KYSELYTUTKIMUS

Kysely oli avoinna noin kuukauden ja siihen saatiin 52 vastausta (39 äitiä ja 13 isää). Lähes kaikki vastaajat antoivat myös vapaaehtoisin kommentin. Suurin osa (69 %) kertoi puuttuvansa ensisijaisesti ruutuaikaan, vaikka kommentteista ilmeni, että myös sisältöön kiinnitettiin jonkin verran huomiota. Huomionarvoista on kuitenkin se, että vaikka vaihtoehtona oli myös "En osaa sanoa", se valittiin silti vain kahdessa vastauksessa, huolimatta siitä, että suuri osa mainitsi todellisuudessa puuttuvansa sekä ruutuaikaan että sisältöön samanaikaisesti.

"Kun joudut arjessa rajoittamaan tai ohjaamaan lapsesi digilaitteiden käyttöä, mihin kiinnität useimmiten huomiota?"

KYSELYTUTKIMUS

2.3 KYSELYTUTKIMUS

Kyselyn rakenteessa on kuitenkin rajoitteita. Jos huoltajalla oli useampi lapsi eri ikäryhmissä, pystyi hän silti valitsemaan vain yhden toiminnon, vaikka todellisuudessa rajoitukset saattoivat vaihdella 0–2-vuotiaiden, 3–6-vuotiaiden ja 7–13-vuotiaiden välillä.

Tästä huolimatta kysely toi esiin yleisiä ajatusmalleja ja erityisesti avoimet kommentit tarjosivat arvokasta sisältöä työhön. Mitään kaavaa isien ja äitien välillä ei kuitenkaan ollut havaittavissa tämän kyselyn perusteella.

*“Lapset ovat eri ikäisiä,
joka tuo välillä haastetta tv:n katsomiseen.
3v katsoo käytännössä vain Pikku kakkosta, mutta
hakeutuu tv:n äärelle jos 8v haluaa katsoa hänen
ikäisilleen tarkoitettuja ohjelmia. Tässä pyritään
järjestämään vanhempien lasten tv-aika niin, että
3v on muussa toiminnassa silloin. Välillä tämä tuo
haasteetta arkeen.”
3–13v äiti / Sisältö*

*“Sisältöraamit on erikseen
keskusteltu ja katsottu vanhemman lapsen
kanssa, joten sisältöön joutuu harvemmin
puuttumaan, kavereiden kanssa katsottuun sisältöön
sensijaan joutuu. Meillä on käytössä familylink ja muut
syynäyskikat. Lapsen puhelin ajoittain skrollataan läpi
hyvässä yhteis-ymmärryksessä. Pienemmän kanssa
muumit toimii satunnaisesti muutaman minuutin
mittaisina harhautuksina.”
0–2v, 7–13v isä / Aika*

KYSELYTUTKIMUS

2.3 KYSELYTUTKIMUS

*Lapset helposti uppoutuvat pelien ja videoiden maailmaan ja alan helposti huomauttamaan asiasta, kun ympäröivä maailma ei enää kiinnosta tai lapsi ei vastaa kutsuihin. Ruutuajat on olleet käytössä ja niitä saatetaan tiukentaa välillä.
3-13v / Äiti / Aika*

*"Tuntuu, että lapset eivät vapaaehtoisesti keksi kotona mitään muuta tekemistä, kuin ruudun tuijottamisen. Kun laitteet määrätään pois, muuta touhua kyllä jonkin ajan päästä tulee, mutta siihenkään ei jakseta keskittyä"
7-13v / Äiti / Aika*

*Kiinnitän huomiota ensisijaisesti ruutuajan sisältöön, mutta myös ajan pituuteen. Sisältö päätetään ensin ja ruutuaika vaihtelee tilanteen mukaan huomioiden myös sen, paljonko aikaa ruudulla on jo vietetty.
3-6v / Isä / Sisältö*

*On tärkeää räätälöidä digilaitteiden sisältö siten, että lapset voivat toimia samanaikaisesti yhdessä digiympäristöissä. Sisällön tulee olla opettavaista, samalla palkitsevaa ja hauskaa. Vanhempien osaaminen ja ymmärrys digisisällöstä on suuressa roolissa lapsen hyvinvoinnin osalta.
3-6v / Isä / Aika*

2.4 DESIGN DRIVERS

DESIGN DRIVERS

2.4 DESIGN DRIVERS

Suunnitteluohjurit eli design driverit laaditaan käyttäjäymmärryksen perusteella tukemaan ja ohjaamaan suunnitteluprosessia. Ne tiivistävät tutkimuksesta saadun ymmärryksen ja tuovat sen mukaan suunnittelun eri vaiheisiin. Hyvin muotoillut ohjurit edistävät vahvojen konseptien syntymistä sillä ne auttavat varmistamaan, että palvelut todella vastaavat perheiden arjen haasteisiin ja tukevat heidän tarpeitaan käytännön tasolla.

Tässä työssä tutkimuksen perusteella syntyi ohjureita neljän teeman sisään: Saavutettavuus, Yhteisöllisyys, Selkeys ja Yhteys.

DESIGN DRIVERS

2.4 DESIGN DRIVERS

SAAVUTETTAVUUS

Tarjotaan helposti lähestyttävää, saavutettavaa, matalan kynnyksen tukea ja palveluita

YHTEISÖLLISYYS

Luodaan väyliä vertaistuen ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen

SELKEYS

Tarjotaan selkeät ja yhtenäiset ohjeet sekä säännöt, joita on helppo noudattaa.

YHTEYS

Vahvistetaan merkityksellisiä ihmissuhteita ja luontosuhdetta

3. HUOLTAJIEN ESITTELY

3.1 Profiilit

3.2 Persoonat

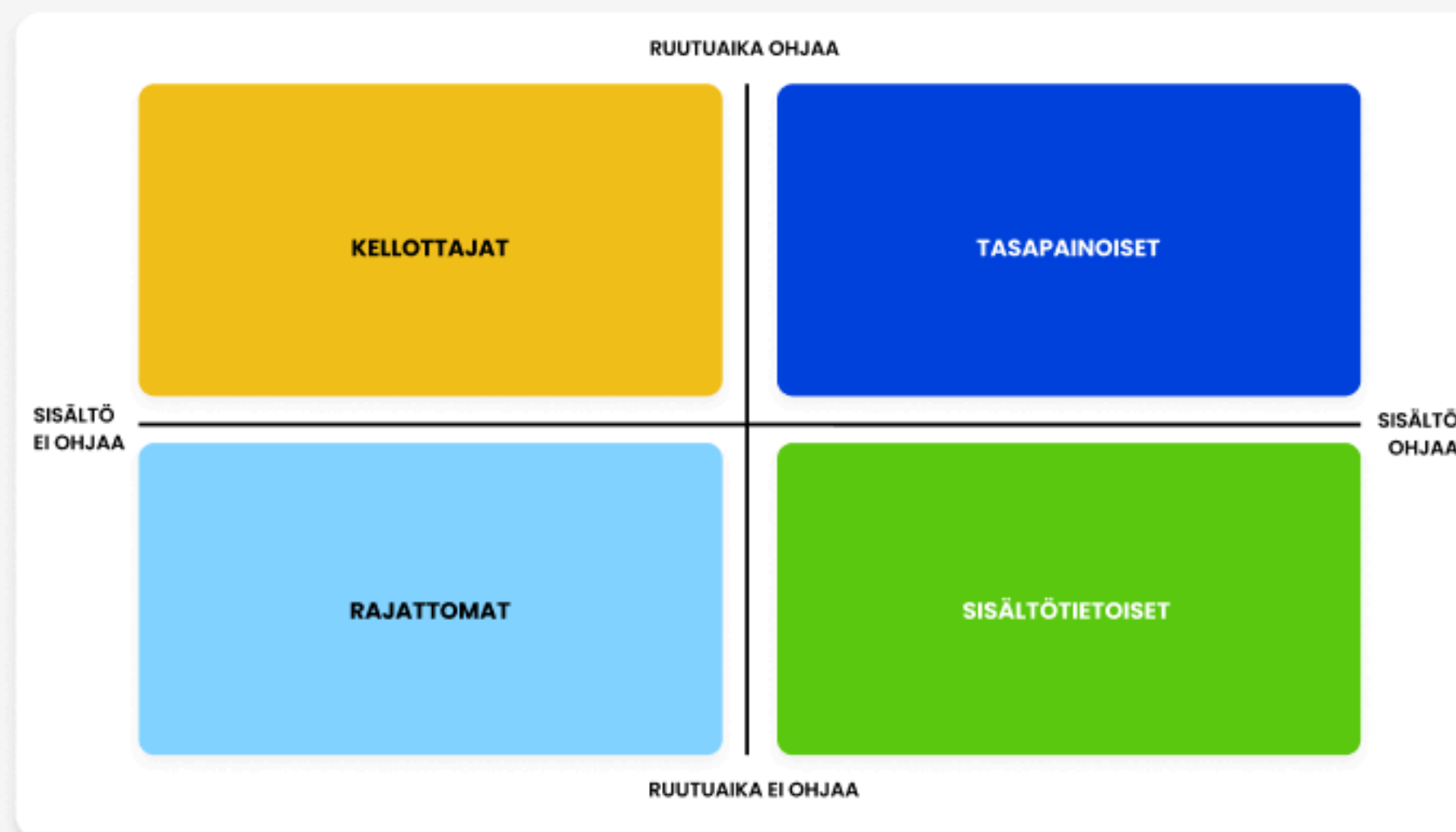
3.1 PROFILIT

HUOLTAJAPROFIILIT

3.1 PROFIILIT

Huoltajaprofiilit pohjautuvat havaintoihin todellisista huoltajista. Ne perustuvat sekä asiantuntijoiden että huoltajien haastatteluihin. Aineistoa analysoitiin nelikenttien ja ennen kaikkea empatiakartan avulla tarkastelemalla muun muassa sitä, mitä huoltaja näkee, sanoo, toivoo, ajattelee, kuulee ja tekee. Haastateltavat kuitenkin erosivat toisistaan ja heidän elämäntilanteensa sekä kohtaamansa haasteet saattoivat vaihdella suuresti.

Silti oli havaittavissa yhteisiä piirteitä siinä, miten huoltajat ohjasivat lastensa toimintaa digitaalisessa maailmassa. Tämän perusteella huoltajat jaoteltiin neljään profiiliin sen mukaan, perustuiko rajoittaminen pääasiassa ruutuaikaan vai digitaalisen sisällön hallintaan: Tasapainoiset, Sisältötietoiset, Kellottajat ja Rajattomat.

Tasapainoiset

ovat **aktiivisia ja vastuullisia** huoltajia, jotka suhtautuvat myönteisen kiinnostuneesti lastensa digimaailmaan. He seuraavat lastensa digitaalista elämää niin siellä **vietettyä aikaa, kulutettuja sisältöjä** kuin niihin liittyviä ilmiöitä. Heillä on hyvä ja **luottamuksellinen suhde lapseen**, mikä mahdollistaa avoimen keskustelun myös digiarjesta.

Nämä huoltajat toimivat itse **hyvänä esimerkkinä, asettavat järkeviä rajoja ruutuajalle** ja huolehtivat siitä, että **digikäyttö pysyy tasapainossa** muun elämän, kuten liikunnan, unen, ulkoilun ja sosiaalisten suhteiden kanssa. He turvautuvat kasvatuksessa maalaisjärkeen ja **luottavat omaan vanhemmuuteensa**. He eivät herkästi hätäänny yksittäisistä ongelmista, vaan uskovat pitkäjänteiseen ja läsnäolevaan ohjaamiseen.

Tasapainoiset ovat myös **aktiivisia kodin ja koulun välisessä yhteistyössä** sekä hyvässä vuorovaikutuksessa **muiden huoltajien** kanssa. Tähän he kuitenkin toivovat enemmän tukea koululta ja varhaiskasvatuksesta. Vaikka Tasapainoisten kasvatusta on pääosin johdonmukaista, esiintyy heilläkin ajoittain haasteita ja **riittämättömyyden tunnetta** lasten digihyvinvoinnin ja turvallisuuden suhteen. He ovat kuitenkin valmiita panostamaan ja tekemään omia uhrauksia, jos se edistää lapsen hyvinvointia ja kokonaisvaltaista kasvua.

Sisältötietoiset

huoltajat painottavat digikasvatuksessa ennen kaikkea sitä, **millaisten sisältöjen parissa** lapsi viettää aikaa eikä niinkään ruutuajan määrää. He suhtautuvat digimaailmaan analyyttisesti ja faktapohjaisesti ja **heillä on aito kiinnostus ymmärtää** niin alustojen toimintaa kuin niihin liittyviä ilmiöitä. He pyrkivät olemaan perillä siitä, missä lapsi digissä liikkuu, mitä hän tekee ja kenen kanssa on vuorovaikutuksessa.

Nämä huoltajat ovat **käytännönläheisiä ja haluavat ottaa selvää asioista**. He seuraavat lapsen digielämää kiinnostuneina ja **viettävät digiaikaa myös yhdessä lapsen** kanssa esimerkiksi katsomalla ohjelmia, pelaamalla ja keskustelelemalla. He kokevat **digitaalisuuden osaksi koko perheen arkea** ja näkevät sen myös mahdollisuutena yhteiselle ajalle ja keskustelulle. Sisältötietoiset toivovat, että lasten digiturvallisuuteen panostettaisiin enemmän yhteiskunnan tasolla ja että koulu ja varhaiskasvatus panostaisi enemmän medialukutaidon, kriittisen ajattelun ja sisällön arviointitaitojen opettamista. Nämä huoltajat kaipaavat myös selkeämpiä rakenteita ja vastuunottoa digialustoilta ja palveluntarjoajilta.

Vaikka Sisältötietoiset suhtautuvat vakavasti lapsen digihyvinvointiin ja -turvallisuuteen, voi lasten ruutuaika silti venyä pitkäksi eivätkä he välttämättä ole valmiita rajoittamaan myöskään omaa diginkäyttöään.

Kellottajat

ovat huoltajia, joiden arkea leimaa usein **kiire, hallitsemattomuus tai ulkoiset kuormitustekijät** kuten erityislapsen tarpeet, elämäntilanteen kriisit tai jaksamisen haasteet. Vaikka he kokevat lasten digihyvinvoinnin tärkeäksi, resurssit sen aktiiviseen seuraamiseen ovat usein rajalliset. Siksi digikasvatuksessa **keskitytään ensisijaisesti ruutuajan hallintaan**, joka koetaan konkreettiseksi ja helpommaksi keinoksi kuin sisältöjen seuraaminen. He kuitenkin **haluaisivat olla aktiivisempia** myös sisällön suhteen, mutta kokevat, että aika, jaksaminen, ymmärrys tai joskus myös kiinnostuksen puute estää sen. Digikasvatus jääkin usein "selviytymisstrategiaksi", jossa tärkeintä on **rajojen asettaminen siihen, mihin oma aika tai voimavarat riittävät** - eli ruudulla vietettyyn aikaan.

Kellottajat toivovat, että lapset ymmärtäisi luonnon, liikkumisen ja sosiaalisten suhteiden tärkeyden ja että **joku muu**, esimerkiksi koulu tai varhaiskasvatus **ottaisi suuremman vastuun digin sisältöjen käsittelystä** ja niihin liittyvistä riskeistä. He käyttävät digilaitteita itse usein lähinnä rentoutuakseen ja ladatakseen omia akkujaan sen sijaan, että sieltä hakisi tietoa.

Näillä huoltajilla on usein kuitenkin **aito halu toimia oikein** ja turhautuvat herkästi lapsen passivoitumiseen. He kaipaavat selkeitä ohjeita ja suosituksia sekä varmuutta siitä, että he tekevät parhaansa. He osallistuvat koulun ja muiden vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön sen verran kuin omat mahdollisuudet sallivat.

Rajattomat

huoltajat elävät usein tilanteessa, jossa **digikasvatuksen rajat ovat hämärtyneet tai jääneet kokonaan asettamatta**. Syynä voi olla joko **ymmärryksen puute** tai se, ettei digikäytön hallintaan yksinkertaisesti riitä **kiinnostus tai voimavarat**. Ruutuaika lipsuu helposti pitkäksi eivätkä huoltajat aktiivisesti seuraa, mitä lapsi digissä tekee tai millaisten sisältöjen ja ihmisten kanssa hän on tekemisissä. He eivät yleensä ole kovin aktiivisia yhteiskunnassa ja **vuorovaikutus lapsiin on muihin nähden heikompi**. **Digilaitteet ovat perheessä arjen helpottajia**: keinoja tasata kuormitusta, hiljentää konflikteja ja saada hengähdystauko. Digi ei heidän näkökulmastaan ole ongelma, vaan pikemminkin ratkaisu tai seuraus muista haasteista kuten lapsen neuromoninaisista piirteistä.

Nämä huoltajat **eivät helposti pyydä apua**. He eivät välttämättä tunnista tarvitsevansa sitä, eivät kehtaa tai jaksaa hakea tukea tai suhtautuvat tarjottuun apuun skeptisesti. Yhteiskunnallisiin tukirakenteisiin, koulun tukeen tai vertaistukeen **ei usein luoteta**. Koulun ja muiden vanhempien kanssa tehtävään **yhteistyöhön osallistutaan harvoin** ja he saattavat vetäytyä yhteisöstä osin siksi, etteivät koe tulevansa ymmärretyiksi.

Vaikka rajattomat vaikuttavat passiivisilta digikasvatuksessa, ovat he usein silti **huolissaan lapsensa hyvinvoinnista**. He eivät kuitenkaan usko, että tilanteeseen voi vaikuttaa itse ja toivovat ennemminkin helppoja ratkaisuja sen sijaan, että esimerkiksi oma vanhemmuus tai arjen ohjaus toimisi ratkaisevana tekijänä.

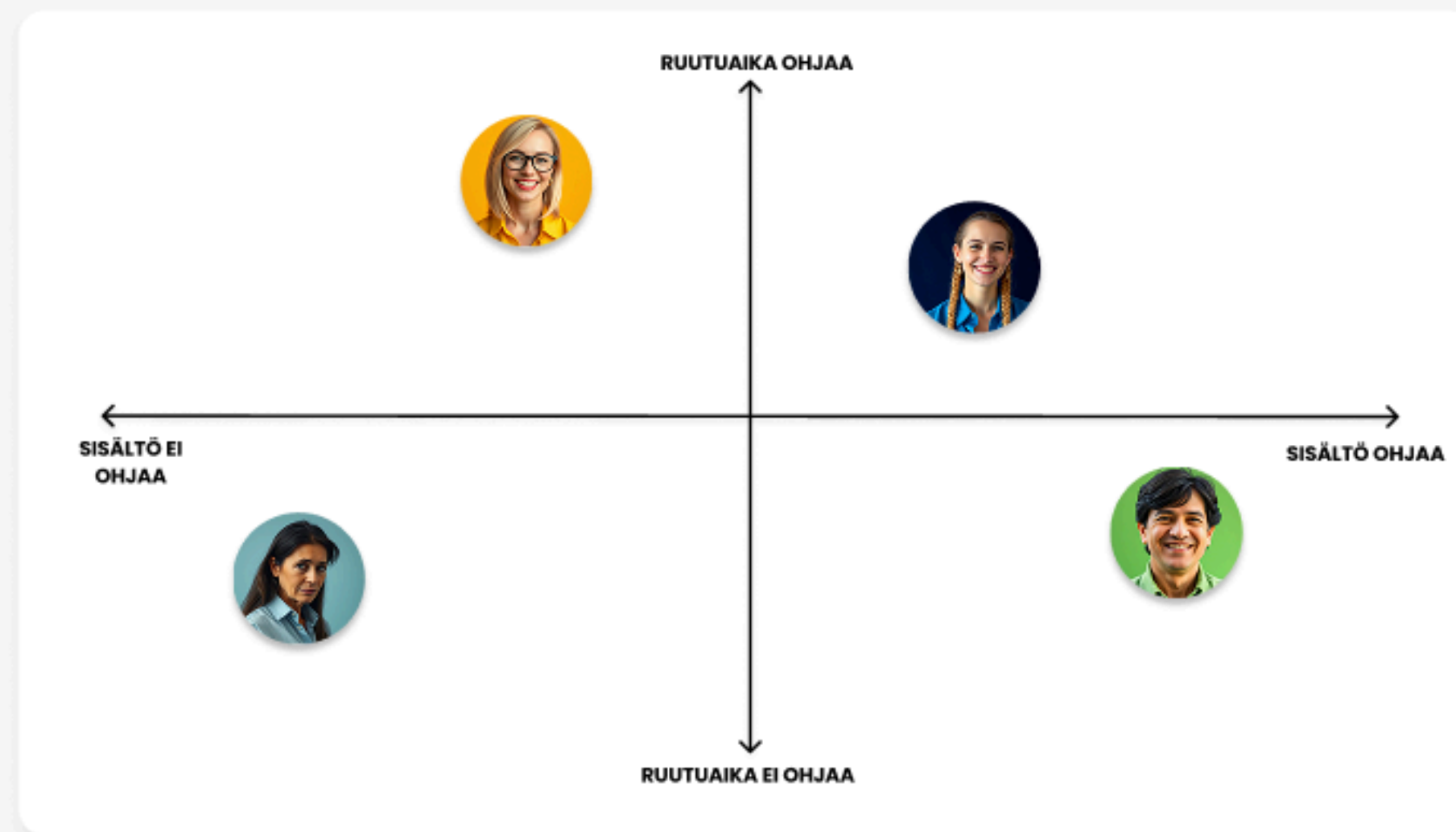
3.2 PERSOONAT

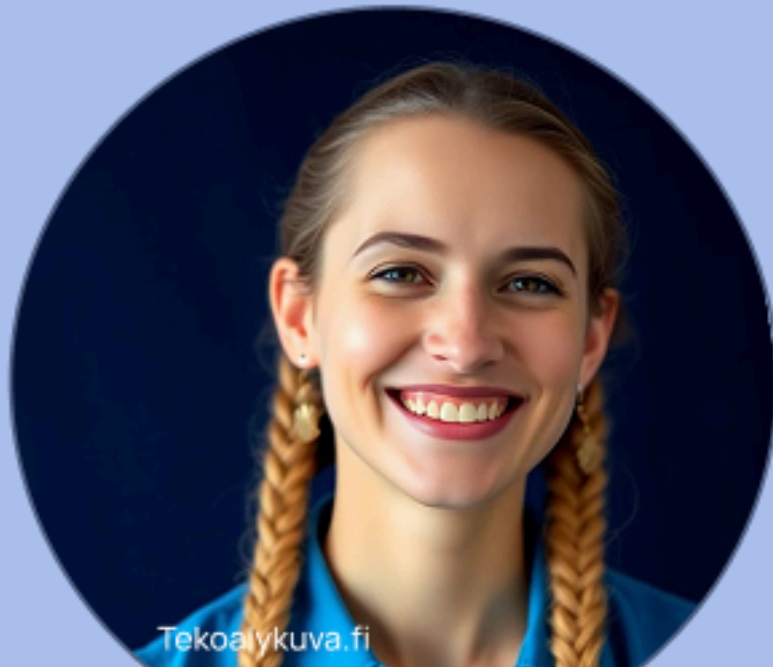
HUOLTAJAPERSOONAT

3.2 PERSONAT

Kunkin huoltajaprofiilin pohjalta luotiin yksi huoltajapersoona, joka kuvaa huoltajaa yksityiskohtaisemmin tarinan muodossa. Niiden tarkoituksena on antaa tarkempi ymmärrys erilaisista elämäntilanteista, tarpeista ja haasteista, jotka vaikuttavat perheiden digiarkeen.

Haastateltavat ryhmiteltiin ensin profiilien mukaisesti ja kunkin profiiliryhmän sisäisiä yhteneväisyyksiä tarkasteltiin yksityiskohtaisemmin. Apuna käytettiin empatiakarttaa ja nelikenttiä. Tämän avulla muodostettiin kuvitteellisia huoltajapersoonia, jotka pohjautuvat todellisiin kokemuksiin ja havaintoihin, mutta toimivat yleistettyinä ja havainnollistavina esityksinä erilaisista huoltajatyypeistä.

Taina Tasapainoinen

Ikä: 34v
Perhemuoto: Ydinperhe
Lapset: 2v ja 7v
Sijainti: Varsinaissuomi
Ala: Yrittäjä

UTELIAS
EMPAATTINEN
PERHEKESKEINEN
AVOIN

Tausta

Taina on ydinperheen äiti, jolla on lämmin suhde lapsiinsa ja toimiva vuorovaikutus koulun kanssa. Hän arvostaa perheen yhdessäoloa ja yhteisöllisyyttä sekä pitää tärkeänä, että vanhemmat tukevat toisiaan. Tainalla on vahva usko esimerkin voimaan, ja hän luottaa arjessa maalaisjärkeen. Silti hän kokee toisinaan epävarmuutta ja riittämättömyyttä äitinä. Digi tuo Tainan arkeen hyötyä ja helpotusta. Se antaa hetken rauhaa kotitöiden hoitamiseen ja tarjoaa lapsille mielekästä tekemistä. Kotona on selkeät säännöt ja rajat digin käytölle, mutta Taina huolestuu ajoittain sisällöistä, koukuttavuudesta ja ryhmäpaineen vaikutuksesta lapsiin. Hän tunnistaa digin hyödyt, mutta haluaa sen pysyvän hallinnassa. Taina on valmis sitoutumaan muutoksiin ja tekemään uhrauksia, jos se parantaa lasten digihyvinvointia ja turvallisuutta. Hän järjestää mielellään aikaa osallistuakseen koulun ja muiden vanhempien yhteiseen toimintaan. Perhekeskeisenä häntä motivoi yhteisöllisyys, vastuun jakaminen ja aito halu vaikuttaa lasten hyvinvointiin.

Tavoitteet ja toiveet

- Terveet ruutuaajat ja laadukas sisältö
- Säilyttää yhteys luontoon ja muihin ihmisiin
- Lapsi ymmärtää itse digin hyödyt ja haitat
- Yhteiset säännöt muiden vanhempien kanssa

Haasteet

- Kokee usein olevansa yksin pelisääntöjen ylläpitämisessä
- Jatkuva kieltäminen ja rajoittaminen tuntuu kuormittavalta
- Tasapainottelu omien sääntöjen ja pelko lapsen ulkopuoliseksi jäämisen välillä

Tarpeet

- Käytännön vinkkejä ruutuajan ja sisällön hallintaan
- Yhteisöllistä tukea ja kokemusten vaihtoa
- Selkeät ja luotettavat suositukset
- Ikätasoisia, myönteisiä sisältöjä, jota mainostettaisiin enemmän

Ratkaisuja Tainalle

- Yhteisöllisiä tapahtumia kokemusten vaihtoon, verkostoitumiseen ja tiedonjakamiseen
- Tukimateriaalia ja infopaketteja

*"Digi on hyvä
renki mutta
huono isäntä"*

Samir Sisältötietoinen

Ikä: 38v
Perhemuoto: Ydinperhe
Lapset: 9v
Sijainti: PK-seutu
Ala: IT-ala

ANALYYTTINEN,
UTELIAS,
KÄYTÄNNÖNLÄHEINEN,
REALISTINEN

Tausta

Samir on ydinperheen isä, joka haluaa pysyä ajan tasalla digimaailman kehityksestä. Hän käyttää itse digilaitteita omasta kiinnostuksestaan ja seuraa aktiivisesti uusia ilmiöitä. Samirille on tärkeämpää, mitä lapsi digissä tekee, kuin se, kuinka kauan laitteilla ollaan. Hän suhtautuu digiympäristöön realistisesti: hyväksyy sen osaksi arkea ja uskoo, että sen hyödyt kannattaa maksimoida. Rajoittamisen sijaan Samir seuraa sisältöjä ja keskustelee niistä lapsensa kanssa. Hänen mielestään pelaaminen voi olla lapselle merkityksellinen harrastus, joka kehittää taitoja ja sosiaalisia suhteita, kunhan sisältö ja pelikaverit ovat sopivia. Sen sijaan hän pitää sosiaalisen median ja erityisesti TikTokin kaltaisia alustoja turhamaisina ja passivoivina. Samir haluaa rohkaista muita vanhempia kiinnostumaan digisisällöistä pelkän ruutuajan rajoittamisen sijaan. Tämä näkökulma aiheuttaa toisinaan ristiriitoja kotona toisen huoltajan kanssa, joka suhtautuu digiin varovaisemmin. Samir osallistuu koulun ja muiden vanhempien yhteistyöhön silloin, kun se on mahdollista. Häntä motivoivat digiturvallisuus, oman lapsen hyvinvointi sekä aito kiinnostus teknologiaa kohtaan.

Tavoitteet ja toiveet

- Lapsilla on terve ja monipuolinen suhde digiin
- Digiä käytetään oppimiseen ja luovuuteen, ei pelkkään viihteeseen
- Kannustaa muita kiinnostumaan digin sisällöstä ajan rajoittamisen sijaan
- Mediakriittisyys ja lähdekritiikkiä opetetaan lapsille myös koulussa

Haasteet

- Lasten passivoituminen ja aloitekyvyn hiipuminen
- Pelko lasten normien ja arvojen omaksumisesta sosiaalisesta mediasta
- Perheen sisäiset ristiriidat sääntöjen suhteen
- Ruutuaika saattaa venyä pitkäksi vaikka sisältöä seurataan aktiivisesti

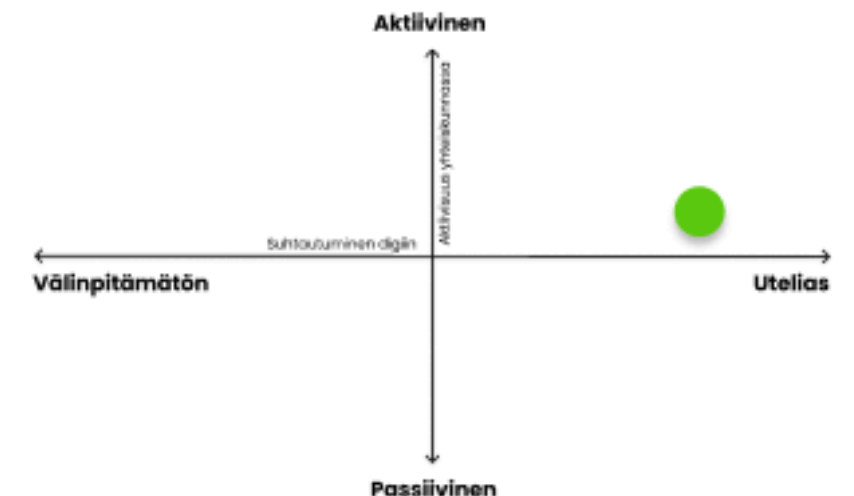
Tarpeet

- Kodin ja koulun sekä muiden vanhempien välinen yhteistyö tukemaan yhteisiä linjauksia
- Tukea perheen sisäisiin ristiriitatilanteisiin
- Kokemusten vaihto
- Tutkimustietoa ruutuajan haitoista

Ratkaisuja Samirille

- Ennakoivia toimintamalleja digiturvallisuuteen
- Tutkimukset
- Väyliä muihin huoltajien tutustumiseen ja tukea heidän väliseen yhteistyöhön

*"Toivon, että lapsille
opetetaan
enemmän media-
kriittisyyttä"*

Kaisa Kellottaja

Ikä: 45v
Perhemuoto: Uusioperhe
Lapset: 6v 8v ja 12v
Sijainti: PK-seutu
Ala: Kaupanala

KIIREINEN,
SOSIAALINEN,
EHDOTON,
SKEPTINEN

Tausta

Kaisa on kiireinen uusioperheen kolmen lapsen äiti joka arvostaa perheen yhdessäoloa, ulkoilua ja arjen konkreettisia hetkiä. Hän kokee tärkeäksi opettaa, että oikea elämä on muualla kuin digimaailmassa. Digilaitteet ovat osa perhettä, mutta Kaisa suhtautuu niihin kriittisesti ja pyrkii minimoimaan niiden hallitsevaa roolia arjessa. Hän kuitenkin kokee että puoliso on liian joustava ruutuaikojen suhteen ja tästä syntyy usein konflikteja kotona. Kaisa ei ehdi eikä häntä oikein kiinnosta perehtyä tarkasti siihen, mitä lapset digissä tekevät. Käytännössä hän kokee, että kaikki digi aiheuttaa hallaa ja siksi hän painottaa ruutuaajan rajoittamista sisällön seuraamisen sijaan. Hän on huolissaan koko perheen ruuturiippuvuudesta ja kokee, että liiallinen digi passivoi ja vähentää lasten aloitekykyä. Hän hakee tietoa lähinnä vartaistukiryhmistä ja osallistuu koulun sekä muiden vanhempien yhteistyöhön omien mahdollisuuksien mukaan. Häntä motivoi huoli digikehityksestä sekä oma turhautuminen lasten passiivisuuteen ja aloitekyvyttömyyteen.

Tavoitteet ja toiveet

- Ruutuaika hallintaan koko perheessä
- Säilyttää yhteys luontoon ja muihin ihmisiin sekä tylsyyden sietämistä
- Yhtenäiset säännöt kotona
- Digilaitteiden käyttö rajattua niin, että koulussa keskitytään liikkumiseen ja sosiaalisten suhteiden vaalimiseen

Haasteet

- Lasten riippuvuus ja passivoituminen
- Puolison kanssa ristiriidat ruutuaajan säännöistä
- Oma kokemus siitä, että on vaikea muuttaa koko perheen digiarkea
- Epäselvyys siitä, mitä lapsi digitalisessa mediassa tekee

Tarpeet

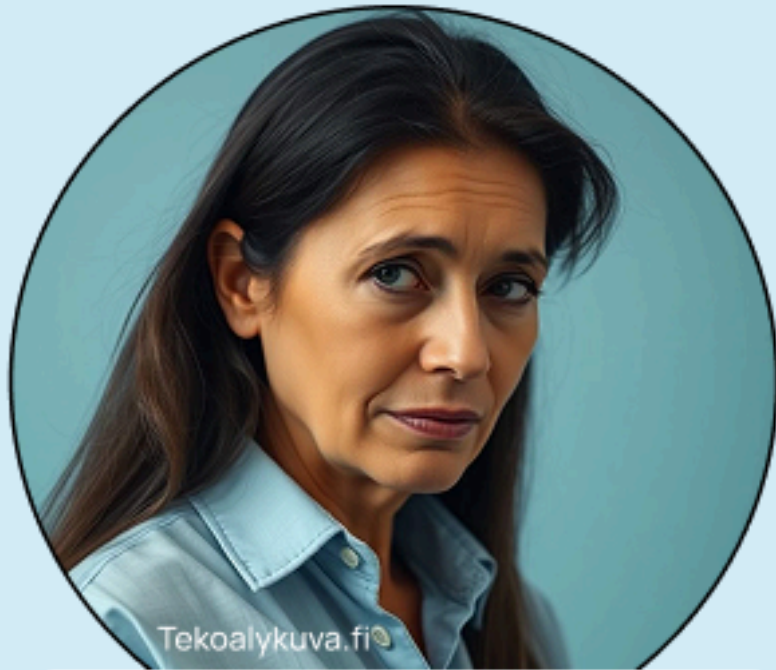
- Tukea yhteisten sääntöjen luomiseksi ja ylläpitämiseksi
- Yhtenäiset säännöt koulun ja muiden perheiden välillä
- Tukea perheen sisäisiin ristiriitatilanteisiin
- Arjenhallintaa
- Tietoisuutta digitaalisen median sisällöistä

Ratkaisuja Kaisalle

- Selkeä ja käytännönläheinen tietopaketti digisäännöistä
- Tutkimukset
- Helppoa ja saavutettavaa tutustumista digin sisältöihin
- Yhteisöllisyyttä ja kokemuksen vaihtoa

*“Oikea maailma on
muualla kuin
digissä”*

Raija Rajaton

Ikä: 43v
Perhemuoto: Yksinhuoltaja
Lapset: 4v 6v 9v ja 13v
Sijainti: Päijät-Häme
Ala: Työtön

KUORMITTUNUT,
YKSINÄINEN,
PASSIIVINEN,
EPÄTIETOINEN

Tausta

Raija on neljän lapsen yksinhuoltaja äiti, jonka 9 vuotiaalla on todettu vahvat autismin piirteet sekä ADHD. Hänen arki on kuormittavaa ja usein selviytymistä päivästä toiseen. Yksinäisyys ja uupumus ovat osa hänen arkeaan ja digistä on muodostunut tärkeä väline jaksamisen tueksi sekä hänelle itselleen että lapsille. Hän ei aina ole aktiivisesti läsnä lasten arjessa ja lasten kanssa leikkiminen ja vuorovaikutus jää usein vähäiseksi. Raija välttelee digiin liittyviä konflikteja ja raivokohtauksia, koska niiden kohtaaminen vie liikaa voimia, joita hänellä on muutenkin rajallisesti. Hän ei seuraa aktiivisesti lasten digisisältöjä, vaan antaa lasten käyttää laitteita runsaasti ja käyttää digiä itsekin usein oman palautumisensa tukena. Hän ei aina tunnista lasten digikäytön mahdollisia haittoja, osin siksi, ettei hahmota niiden vakavuutta tai tunne riittävästi aiheeseen liittyvää tietoa. Vaikka hän tiedostaisi riskit, rajojen asettaminen tai tiedon etsiminen tuntuu usein ylivoimaiselta. Raijaa motivoivat ennen kaikkea helppous, mukavuus ja pienet onnistumisen kokemukset, jotka tuovat arkeen hallinnan tunnetta ja hengähdystilaa.

Tavoitteet ja toiveet

- Arjesta selviytyminen
- Raivokohtauksien ja konfliktien välttely
- Apua arjen hallintaan ja lasten omatoimisuuden ohjaamiseen (erityisesti nepsylapsen kanssa)
- Saada tukea ilman syylistämistä

Haasteet

- Uupumus ja jaksamisen rajat
- Erityislapsen tunnepurkaukset ja irrottautuminen digistä
- Koko perheen suuri ruutuaika
- Ylimääräisen tiedon hakeminen
- Ymmärryksen puute

Tarpeet

- Käytännön apua lasten digiarkeen
- Tukea ja konkreettisia keinoja erityislapsen tunnepurkauksiin
- Yhteisöllisyyttä ja vertaistukea vähentämään yksinäisyyden tunnetta
- Apua arjen hallintaan
- Voimavarojen löytämistä

Ratkaisuja Raijalle

- Tuki- ja vertaistukiryhmät
- Selkeät ja helposti omaksuttavat ohjeet digiarkeen sekä käytönoton konkreettinen tukeminen
- Tukea arjen hallintaan
- Positiivinen palaute

*"Tässä arjessa digi
ei ole ongelma,
vaan helpotus"*

4. RATKAISUT

4.1 Ratkaisuideat ja konseptiaihiot

4.2 Jatkokehitys

4.1 RATKAISUIDEAT JA KONSEPTIAIHOT

ASiantuntijatyöpajan näyte

4.1 Ratkaisuideat ja konseptiaihiot

Asiantuntijatyöpajaan osallistui yhteensä kuusi asiantuntijaa OPH:lta ja THL:ltä. Pajan aikana käsiteltiin huoltajien työpajassa esiin nousseita teemoja ja pohdittiin, millaisia ratkaisuja organisaatiot voisivat omassa toiminnassaan edistää. Tavoitteena oli sekä ideoida ratkaisuja että kehittää alustavia konseptiluonnoksia.

Työskentelyssä hyödynnettiin konseptikortteja. Osallistujien tuli pienryhmissä valita vähintään yksi tärkeäksi koettu ratkaisu ja täyttää kortti yhdessä keskustellen. Korttien avulla tarkasteltiin muun muassa, mitä ratkaisu tarkoittaa, kenelle se on suunnattu, mitä arvoa se tuottaa, mitä sen toteuttaminen edellyttää ja mitä esteitä sen toteuttamisessa saattaa olla.

05.09.
2025

Miro
Teams

- Tarpeiden tutkiminen
- Huoltajapajan ideoiden tarkastelu
- Ideointi
- Konseptiaihioiden kehittäminen

OPH
THL

6 kpl
Asiantuntijaa

“Mitä oman
organisaatitasolla
voidaan tehdä?”

RATKAISUJEN IDEOINTI

4.1 RATKAISUIDEAT JA KONSEPTIAIHOT

Ratkaisuideoiden kehittämisessä hyödynnettiin samankaltaisuuskaaviota, jonka avulla suuri määrä ideoita, havaintoja ja tietoa jäsennettiin ryhmittelemällä ne merkityksen ja samankaltaisuuden perusteella. Tuloksissa yhdistettiin työpajoissa nousseita sekä huoltajien että ammattilaisten näkemyksiä ja etsittiin yhteinen kohtaamispiinta, jossa ammattilaisten tarjoamat ratkaisut ja huoltajien toiveet voisivat kohdata.

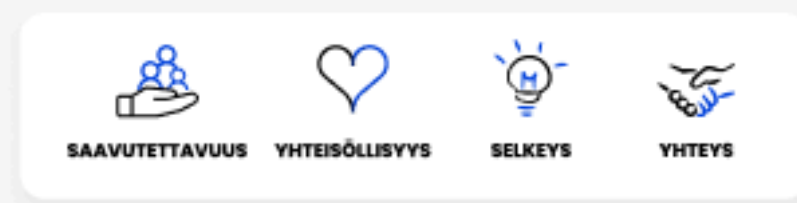
Esittely jakautuu kahteen osaan:

- **Ratkaisuideat**, joissa on yhdistetty huoltajien ja ammattilaisten ideoita ja pohdintoja teemoittain.
- **Konseptiaihiot**, jotka pohjautuvat ammattilaisten rakentamiin yksityiskohtaisempiin ehdotuksiin.

Ratkaisuideoiden ja konseptiaihioiden tarkoitus on esittää pieniä alkuja, jotka osoittavat suuntaa.

Niiden tarkoitus ei ole olla täydellisiä, valmiiksi hiottuja tai heti toteutuskelpoisia ratkaisuja vaan niiden tehtävä on avata uusia näkökulmia. Näistä aihioista voidaan myöhemmin rakentaa ja räätälöidä jotain suurempaa, kun niitä kehitetään eteenpäin ja sovelletaan käytäntöön.

Sekä ratkaisuideoihin että konseptiaihioihin on osoitettu huoltajaprofiilit eli kenelle ideat tai aihiot on suunnattu sekä se, mitä suunnitteluohjuria kukin idea tai aihio voi tukea. Vaikka suurin osa ratkaisuideoista palvelee lähes kaikkia profiileja, on tärkeää huomioida, että Rajattomalle huoltajaryhmälle tulisi kehittää tarkemmin kohdennettuja tukimuotoja.

RATKAISUIDEOITA

4.1 RATKAISUIDEAT JA KONSEPTIAIHIOT

Valtakunnallinen vanhempainilta:

- Vastaava konsepti kuin suomen suurin vanhempainilta, mutta toteutettaisiin vuosittain
- Ammattilaisille, vanhemmille, vanhempainyhdistyksille
- Teemana vanhemmuus digiaikana
 - Puheenvuoroja vanhemmille (tosielämän esimerkkejä, haasteita ja onnistumisia)
 - Puheenvuoroja ammattilaisille (tietoa ja tukea)
 - Kannustusta muun tekemisen pariin (ideoita)
- Tarjoaa
 - Vertaistukea muilta vanhemmilta ja väyliä siihen
 - Valistusta ja tietoa

Näkyviä kampanjoita:

- Yhteistyötä median kanssa
 - Lähestytään vaikuttavuuden ja huumorin kautta (esim. sketsi)
 - YLE:lle yhteistyössä tuotettu lasten sarja digihyvinvoinnista
- Somekampanjoita
- Yritysten ja julkisuuden henkilöiden toimeenpanevia kampanjoita ja koulukiertueita
- Valtakunnalliset lapsi- ja nuorisotyötä tekevät järjestöt mukaan yhteistyöhön
- "Tasapaino on uusi musta" kampanja jossa "Tasapaino" -lähettiläitä kouluissa

RATKAISUIDEOITA

4.1 RATKAISUIDEAT JA KONSEPTIAIHIOT

Kattava tukimateriaali:

- Ammattilaisille:
 - Materiaalin ajantasalla pitäminen
 - Yhteistyö tärkeä: mm. KAVI
 - Selkeät viestinnälliset paketit
 - Henkilökunnan innostaminen ja tiedon visualisoiminen
- Vanhemmille:
 - Yritykset, erityisesti viestintä ja media-ala mukaan tuottamaan vanhemmille tukimateriaaleja
 - "Ruokaympyrän" kaltainen visuaalinen päiväympyrä. Ohje auttaisi sekä lapsia että aikuisia hahmottamaan päivärytmiä paremmin.

Koulutus:

- Ammattilaisille:
 - Kouluttaa ja kehittää osaamista
 - Jakaa tietoa, ohjeita ja tukea
 - Henkilökunnan innostaminen
- Kouluihin:
 - Sisällyttää digitaalista hyvinvointia ja -turvallisuutta kaikkien asteiden perusteisiin
 - Mediakriittisyyden ja netistä löytyvän tiedon suodattamisen opettamista

KONSEPTIAIHIOT

4.1 RATKAISUIDEAT JA KONSEPTIAIHIOT

Yhteinen oppimisprosessi:

Yhteinen oppimisprosessi tarjoaisi perheille, lapsille ja huoltajille mahdollisuuden oppia yhdessä. Se tuo erilaisia hyötyjä eri tilanteissa oleville perheille. Konsepti palvelisi parhaiten ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Vaikka joillakin perheillä digiasiat ovat hyvällä mallilla, parantamisen varaa on lähes aina. Sen sijaan Rajattomat -huoltajaryhmää tämä ei tavoita, sillä heidän tilanteeseensa tarvitaan korjaavia toimia, jotka huomioivat perheiden erityispiirteet ja elämäntilanteet.

Toteutus edellyttää vahvaa yhteistyötä ja jaettuja resursseja. Perusideana on tiiviimpi yhteistyö järjestöjen kanssa. Heidät tulisi kutsua keskustelemaan vanhemmuuden tukemisesta ja suositusten toimeenpanosta. Järjestöjen kanssa käytävät keskustelut voisivat avata uusia tapoja tehdä yhteistyötä ja luoda yhteistä ymmärrystä. Järjestökentän osallistuminen yhtenäisenä rintamana ja vuoropuhelun vahvistaminen olisi tärkeää.

Esteenä nähdään niukat julkisen talouden resurssit. Uusia voimavaroja ei ole näköpiirissä, joten kysymys kuuluu: mitä voisimme tehdä enemmän yhdessä jo olemassa olevilla resursseilla?

KONSEPTIAIHOT

4.1 RATKAISUIDEAT JA KONSEPTIAIHOT

Työkaluja neuvolan työntekijöille:

Neuvolan työntekijöille tarvitaan työkaluja, jotka tarjoavat tietoa, tukea, ohjeita ja vinkkejä arjen tilanteisiin. Näitä voitaisiin hyödyntää erityisesti laajoissa terveystarkastuksissa. Onnistunut **toteutus edellyttää** hyvää ja innostavaa koulutusmateriaalia sekä selkeää viestinnällistä pakettia, joka auttaa henkilöstön innostamisessa ja asian visualisoinnissa. Keskeistä on ennen kaikkea työntekijöiden motivointi ja konkreettisten työkalujen tarjoaminen. Lisäksi tarvitaan uusia rakenteita, aikaa, suunnitelmallista implementointia, johtamista ja osaamista. Tietopaketin tulisi olla muokattavissa ja hyväksyttävissä valtakunnallisesti, jotta sen käyttö olisi yhtenäistä.

Toteutuksen esteinä on muun muassa se, ettei valmiita materiaaleja koottu yhteen eikä toiminta ole osa vakiintuneita rakenteita. Lisäksi haasteena on myös ajankäyttö. Lakisääteiset tehtävät vievät usein etusijan, ja lisäksi herää kysymys, kokeeko neuvola digiteeman omakseen vai ajatellaanko sen kuuluvan enemmän nuorten ongelmakenttään.

Ratkaisuna esteisiin tarvitaan kansallista ohjausta ja yhteistä tahtotilaa, joka antaa toiminnalle selkeät raamit. Luovaa viestintää voidaan hyödyntää laajempaan näkyvyyteen ja voisivat toimia tehokkaina keinoina eri huoltajaprofiilien tavoittamiseen. **Tärkeintä on** kuitenkin, että neuvolan työntekijöillä on innostus ja rohkeus tarttua aiheeseen. Kun he kokevat aiheen omakseen, he voivat viedä viestiä eteenpäin myös huoltajille ja vahvistaa neuvolan roolia digiteeman käsittelijänä.

4.2 JATKOKEHITYS

JATKOKEHITYS

4.2 JATKOKEHITYS

Tämä DigiKompassi kokoaa yhteen huoltajaprofiilit ja -persoonat sekä kuvaa huoltajien kokemuksia, haasteita ja tuen tarpeita. Se tarjoaa suuntaviivoja sille, miten huoltajia voidaan yhteiskunnassa tukea, jotta he puolestaan voivat entistä paremmin tukea lapsiaan digitaalisessa maailmassa ja kasvatuksessa. Nimensä mukaisesti työkalu toimii kompassina ja ohjaa ammattilaista suunnitteluprosessissa digiin liittyvissä kysymyksissä ja auttaa pitämään huoltajien näkökulman suunnittelun keskiössä.

DigiKompassin hyödyntämisen ohella sitä on kuitenkin tarkoitus myös jatkokehittää. Koska tässä työssä keskiössä oli 0–13-vuotiaiden lasten huoltajat, olisi jatkossa perusteltua laajentaa tutkimus myös yläkouluikäisten lasten vanhempiin ja huoltajiin. Lisäksi huoltajaprofiileihin olisi tärkeää syventyä tarkemmin ja rakentaa niiden alle lisää huoltajapersoonia.

Erityisesti Rajattomat-huoltajaprofiiliin tulisi syventyä, sillä tämän ryhmän tuen tarve on ensisijainen ja vaatii enemmän kohdennettuja tukimuotoja. Persoonien syvällisempi tarkastelu laajentaa ymmärrystä ja mahdollistaa palveluiden kohdentamisen entistä paremmin erilaisten perheiden tarpeisiin. Näin voidaan varmistaa, että palvelut ja tukirakenteet vastaavat todellisiin arjen haasteisiin eivätkä perustu pelkkiin oletuksiin.

Samalla on huomioitava, että digitaalinen ympäristö ja kulttuuri sekä siihen liittyvät ilmiöt muuttuvat jatkuvasti ja sen myötä myös huoltajien tarpeet ja haasteet. Myös siksi DigiKompassia on tärkeää pitää ajan tasalla ja kehittää edelleen. Näin voidaan varmistaa, että se pysyy relevanttina työkaluna, joka tukee suunnittelua ja näin myös huoltajia muuttuvassa ympäristössä.

JATKOKEHITYS

4.2 JATKOKEHITYS

DigiKompassiin kerätty käyttäjäymmärrys on hyödynnettävissä sellaisenaan. Mikäli konseptiaihioita ja ratkaisuehdotuksia halutaan kehittää edelleen, on suositeltavaa käyttää yhteissuunnittelun menetelmiä, kuten työpajoja, joissa eri sidosryhmät voivat yhdessä ideoida ja jalostaa ratkaisuja.

Huoltajapersoonien tarkempi tarkastelu edellyttää syvempää ymmärrystä eri profiileista, mikä onnistuu parhaiten havainnoimalla ja haastattelemalla kunkin profiilin alle kuuluvia huoltajia. Persoonien analysoinnissa voidaan hyödyntää empatiakarttaa, joka auttaa jäsentämään huoltajien tarpeita, kokemuksia ja tunteita.

Käyttäjälähtöinen toimintatapa syventää ymmärrystä huoltajien arjesta ja yhteissuunnittelu kokoaa eri näkökulmat yhteen, tukee luovaa ideointia ja mahdollistaa ratkaisujen kehittämisen yhdessä huoltajien ja monialaisten ammattilaisten kanssa.

Aura Korvenkontio

akorvenkontio@me.com